

Вінницький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Бакалаврська кваліфікаційна робота на тему:
«ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ
НАФТОГАЗОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВАРИСТВА З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ГК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ»»
.БКР.011.00.066 ТЧ

Виконала: студентка 4 курсу,
групи МФКД -206

спеціальності 073 – Менеджмент
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

 Осатюк А. С.
(прізвище та ініціали)

Керівник: док.е.н., професор, зав. кафедри ФІМ
(наук. ступінь, вч. звання, назва кафедри)

Зянько В. В.
(прізвище та ініціали)

03. червня 2024 р.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри ЕПВМ
(наук. ступінь, вч. звання, назва кафедри)

Нікіфорова Л. О.
(прізвище та ініціали)

05 червня 2024 р.

Допущено до захисту

Завідувач кафедри ФІМ

д.е.н., проф. Зянько В. В.

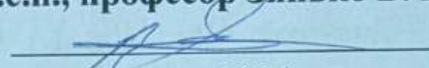
(прізвище та ініціали)

14. червня 2024 р.

Вінниця ВНТУ – 2024 рік

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Галузь знань – Управління та адміністрування
Спеціальність – 073 Менеджмент
Освітньо-професійна програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ФІМ
д.е.н., професор Зянько В. В.

«13» лютого 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА БАКАЛАВРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Осатюк Аліні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Оптимізація управління активами підприємств нафтогазової промисловості (на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю газопостачальної компанії «Нафтогаз України»)

Керівник роботи Зянько В. В. д.е.н., професор, зав. кафедри ФІМ,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом ВНТУ від «11» березня 2024 року № 80.

2. Термін подання студентом роботи: 31 травня 2024 року

3. Вхідні дані до роботи: Левкович О.В., Безлюдна К.С. Оцінка стану і використання необоротних активів підприємства. Ефективна економіка. 2021. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/86.pdf; Кремень О.І., Мосійчук Р.Л., Кремень В.М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. Бізнесінформ. 2019. №8. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-8_0-pages-202_210.pdf; Перезовова І.В., Павлова Г.Є. Управління оборотними активами підприємства та їх видами. Економіка та суспільство. 2021. №26. С. 1-6. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/325/311>; Пігуль Н. Г., Бондаренко Є. К., Кириченко А. В. Методичні засади оцінки ефективності управління активами підприємства. Економіка та суспільство. 2021. №33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/887/850>

4. Зміст текстової частини:

у першому розділі – дослідити економічну сутність «управління активами», надати класифікацію активів, розглянути джерела фінансування активів та методики аналізу активів;

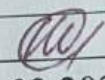
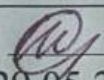
у другому розділі – проаналізувати фінансовий стан товариства, ефективність оптимізації структури активів підприємства та надати загальну характеристику ТОВ «ГК «Нафтогаз України»;

у третьому розділі – запропонувати шляхи вдосконалення оптимізації структури активів на підприємстві.

5. Перелік ілюстративного матеріалу: Таблиця 1.1 – Тракткування сутності поняття «активи»; Таблиця 1.2 – Переваги та недоліки короткострокового та довгострокового фінансування; Таблиця 2.1 – Показники, які характеризують фінансовий стан ТОВ «ГК «Нафтогаз України»; Таблиця 2.2 – Вихідні дані для проведення факторного аналізу чистого прибутку; Таблиця 2.3 – Аналіз активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України»; Таблиця 2.4 – Ефективність використання активів підприємства

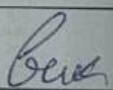
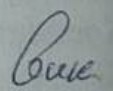
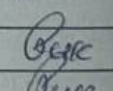
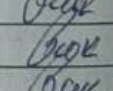
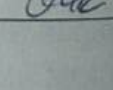
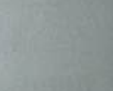
Рисунки: Рисунок 1.1 – Етапи управління оборотними активами (ОА) підприємства; Рисунок 2.1 – Структура активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

6. Консультанти розділів роботи

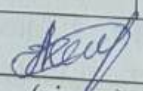
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	доцент кафедри ФІМ Ткачук Л.М.	 13.03.2024 р.	 29.05.2024 р.

7. Дата видачі завдання «13» березня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

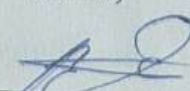
№ з/п	Назва та зміст етапу	Термін виконання		Примітка
		початок	завершення	
1	Формування та затвердження теми бакалаврської кваліфікаційної роботи	01.12.2023	01.02.2024	
2	Виконання теоретичної частини БКР. Перший рубіжний контроль виконання БКР	24.04.2024	13.05.2024	
3	Виконання аналітичної частини БКР та розробка рекомендацій та пропозицій. Другий рубіжний контроль виконання БКР	14.05.2024	01.06.2024	
4	Нормоконтроль БКР	02.06.2024	03.06.2024	
5	Рецензування БКР	04.06.2024	06.06.2024	
6	Попередній захист БКР	07.06.2024	09.06.2024	
7	Захист БКР	10.06.2024	26.06.2024	

Студент

(підпис)

Осатюк А.С.
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Зянько В.В.
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

УДК 336: 658

Осатюк А. С. Оптимізація управління активами підприємств нафтогазової промисловості (на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю газопостачальної компанії «Нафтогаз України»). Бакалаврська кваліфікаційна робота зі спеціальності 073 – Менеджмент, освітня програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності. Вінниця: ВНТУ, 2024. 78 с. На укр. мові. Бібліогр.: 32 назви; рис.: 2; табл.: 6.

У бакалаврській кваліфікаційній роботі запропоновано напрями підвищення оптимізації структури активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України». Наукові і практичні положення щодо шляхів підвищення оптимізації структури активів можуть бути впроваджені на досліджуваному в роботі підприємстві та інших підприємствах нафтогазової діяльності, що дозволить покращити фінансові результати господарської діяльності. У теоретичній частині роботи досліджено економічну суть управління активами підприємства, оборотні та необоротні активи, проаналізовано сучасні методики аналізу та оптимізації структури активів. В аналітичній частині роботи здійснено аналіз фінансового стану та платоспроможності товариства. Також надано загальну характеристику ТОВ «ГК «Нафтогаз України». У прикладній частині роботи запропоновано шляхи вдосконалення оптимізації структури активів досліджуваного підприємства та загалом підприємств нафтогазової промисловості.

Ключові слова: активи, оборотні активи, необоротні активи, управління, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, власний капітал, залучений капітал.

ABSTRACT

Osatyuk A. S. Optimization of asset management of enterprises of the oil and gas industry (on the example of the limited liability company of the gas supply company "Naftogaz of Ukraine"). Bachelor's thesis on the specialty 073 – Management, educational program – Management of financial and credit activities. Vinnytsia: VNTU, 2024. 78 p. In Ukrainian speech Bibliography: 32 titles; Fig.: 2; tab.: 6.

In the bachelor's qualification thesis, directions for improving the optimization of the asset structure of LLC "GC "Naftogaz of Ukraine" were proposed. Scientific and practical provisions on ways to improve the optimization of the asset structure can be implemented at the enterprise under study and other oil and gas enterprises, which will improve the financial results of economic activity. The theoretical part of the work examines the economic essence of enterprise asset management, current and non-current assets, and analyzes modern methods of analysis and optimization of the asset structure. In the analytical part of the work, an analysis of the company's financial condition and solvency was carried out. General characteristics of Naftogaz of Ukraine LLC are also provided. In the applied part of the work, ways to improve and optimize the structure of the assets of the enterprise under study and of oil and gas industry enterprises in general are proposed.

Keywords: assets, current assets, non-current assets, management, liquidity, solvency, financial stability, own capital, borrowed capital.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1 Сутність поняття «управління активами підприємства», їх структура та джерела фінансування.....	10
1.2 Особливості оптимізації обсягу та структури оборотних активів і джерел їхнього формування.....	17
1.3 Сучасні методики аналізу та оптимізації структури активів підприємства.....	23
Висновок до 1 розділу.....	27
2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТОВ «ГК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ».....	29
2.1 Загальна характеристика ТОВ «ГК «Нафтогаз України».....	29
2.2 Аналіз фінансового стану та платоспроможності товариства.....	31
2.3 Аналіз ефективності оптимізації структури активів товариства.....	44
Висновок до 2 розділу.....	52
3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ АКТИВІВ НА ТОВ «ГК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» ТА ЗАГАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ НАФТОГАЗОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	54
Висновок до 3 розділу.....	60
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
Додаток А. Протокол перевірки кваліфікаційної роботи	67
Додаток Б. Баланс (Звіт про фінансовий стан).....	68
Додаток В. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).....	72

ВСТУП

В сучасних умовах вагому роль займає формування та використання активів підприємства, адже це сприяє для ефективного розвитку виробництва, максимізації прибутку, а також підвищення конкуренції для підприємства. Необхідність відстеження та аналізу динаміки використання активів полягає для досягнень, задовільних для підприємства, результатів.

Необоротні активи є важливим елементом фінансового стану підприємства, оскільки вони відображають його основну матеріальну базу та потенціал для розвитку. Активи цього типу можуть бути представлені будівлями, машинами, обладнанням, земельними ділянками та іншим майном, яке призначене для виробничої діяльності.

Оборотні активи є частиною активів підприємства, які призначені для безперервного обороту та використання в операційній діяльності. Це можуть бути товари, запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість тощо. Актуальність оборотних активів вказує на те, наскільки швидко підприємство може перетворити свої оборотні активи в грошовий потік.

Важливий та не менш вагомий внесок у розробку теоретичних і практичних аспектів щодо активів зробили такі вчені, як: Бланк І. О., Поддєрьогін А. М., Шелудько В. М., Олійник Т. В. та Мірошніченко О. В., Базілінська О. Я., Власова Н. О., Ванкевич В. Є., Поташкова Н. М., Сеймон В. С.

Метою бакалаврської роботи є формування пропозицій та рекомендацій стосовно покращення ефективності управління активами підприємства.

Завданнями курсової роботи є:

- дослідити сутність поняття «управління активами підприємства», їхню структуру та джерела фінансування;
- проаналізувати особливості оптимізації обсягу та структури оборотних активів і джерел їхнього формування;
- визначити методики аналізу та оптимізації структури активів підприємства;

- навести загальну характеристику ТОВ «ГК «Нафтогаз України» та основні напрямки його діяльності;
- здійснити аналіз фінансового стану підприємства «ГК «Нафтогаз України»;
- надати аналіз ефективності оптимізації структури активів товариства;
- сформулювати пропозиції щодо покращення оптимізації структури активів на ТОВ «ГК «Нафтогаз України» та загалом на підприємствах нафтогазової промисловості.

Об’єктом дослідження процес управління активами підприємства в умовах ринкових відносин.

Предметом дослідження є сукупність методів та інструментів аналізу ефективності управління активами підприємств нафтогазової промисловості.

Методи дослідження: узагальнення, аналіз, синтез, порівняння, горизонтальний та вертикальний аналізи, коефіцієнтний аналіз, факторний аналіз.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані в роботі теоретичні положення та висновки щодо покращення оптимізації структури активів підприємства доведені до рівня конкретних пропозицій, що дозволить їх використати на ТОВ «ГК «Нафтогаз України» для підвищення ефективності управління його активами.

Особистий внесок здобувача.

Бакалаврська кваліфікаційна робота є самостійно виконаною працею, в якій автором обґрунтовані пропозиції щодо покращення оптимізації структури активів підприємства нафтогазової промисловості.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Апробація результатів бакалаврської роботи. Основні положення і результати виконаного дослідження доповідалися на LI Науково-технічній конференції факультету менеджменту та інформаційної безпеки (30-31.05.2022р., м. Вінниця); на Всеукраїнській науково–практичній інтернет–конференції

«Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи» факультету менеджменту та інформаційної безпеки (27.12.2022р., м. Вінниця). на LIII Всеукраїнській науково-технічній конференції факультету менеджменту та інформаційної безпеки (2024 р., м. Вінниця).

Наукові публікації. За темою бакалаврської кваліфікаційної роботи опубліковано 3 тез доповідей [26, 27, 32].

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність поняття «управління активами підприємства», їх структура та джерела фінансування

Управління активами є важливою складовою стратегії будь-якого підприємства. Активи є основним джерелом створення вартості і забезпечення успішної діяльності підприємства. Ефективне управління активами дозволяє оптимізувати їх використання, забезпечуючи максимальний прибуток для компанії.

Одним з ключових аспектів управління активами є їх ефективне планування. Це включає в себе аналіз поточного стану активів, визначення стратегії їх розвитку та визначення оптимального співвідношення між ризиками та доходами. Крім того, управління активами передбачає постійний моніторинг та контроль за їх ефективним використанням.

Для успішного управління активами необхідно мати чіткий план дій, який враховує стратегічні цілі компанії, ринкові умови та поточний стан активів. Крім того, важливо мати кваліфікований персонал, який може ефективно реалізувати стратегію управління активами.

Активи підприємства – це його економічні ресурси, які використовуються для здійснення господарської діяльності. До них належать:

1. Необоротні активи: основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові інвестиції та тому подібне.

2. Оборотні активи: запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти тощо.

Управління активами підприємства – це система заходів, спрямованих на планування, організацію, контроль та координацію використання активів з метою досягнення цілей підприємства.

У сучасній економічній теорії та практиці управління активами використовується багато різних визначень терміну «активи». Найбільш поширеними серед них наведено в таблиці 1.1 [1].

Таблиця 1.1 – Тракткування сутності поняття «активи»

Автори	Визначення
П(С)БО 2 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1]	Активи становлять собою ресурси, що контролюються підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому.
Бланк І. О. [2]	Активи як контрольовані підприємством економічні ресурси, сформовані внаслідок інвестованого в них капіталу, які характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю та здатністю генерувати дохід, постійний оборот яких у процесі використання пов'язаний з чинником часу, ризику та ліквідності.
Поддєрьогін А. М. [3]	Активи являють собою ресурси, контрольовані підприємством, використання яких призводять до збільшення економічних вигод у майбутньому.
Шелудько В. М. [4]	Активи підприємства – це майно в матеріальній та нематеріальній формах, яке було придбане за рахунок власних або залучених ресурсів і може бути використане для фінансово-господарської діяльності з метою отримання прибутку.
Олійник Т. В. Мірошніченко О. В. [5]	Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати у своєму розпорядженні визначене майно, що належить йому на правах власності або володіння, тобто активи підприємства, які є економічними ресурсами компанії у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються в господарській діяльності з метою одержання прибутку.

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6]

Також розглянемо декілька визначень вчених-науковців щодо «оборотних активів» та «необоротних активів». Базилінська О. Я. вважає, що оборотні активи – це ресурси, які швидко змінюють свою форму та використовуються підприємством для отримання прибутку протягом короткого періоду, менше року [7]. Власова Н. О. описує оборотні активи як матеріальні цінності, які служать поточному господарському процесу підприємства і постійно переносять свою вартість на створений продукт з метою отримання прибутку [8]. Ванкевич В. Є.

вказує, що необоротні активи – це довгострокові матеріальні та нематеріальні активи, які беруть участь у виробництві протягом більше одного року та забезпечують приплив грошових засобів [9]. Поташкова Н. М. стверджує, що необоротні активи – це ресурси, які виникають в результаті минулих подій, приносять економічну вигоду підприємству та мають тривалий строк корисного використання [10]. Сеймон В.С. підкреслює, що необоротні активи – це матеріальні та нематеріальні ресурси, які беруть участь у виробничому процесі, переносять свою вартість на продукцію та очікується отримання корисного ефекту протягом періоду, більше одного року [11].

Отож, необоротні активи – це матеріальні або нематеріальні ресурси, що використовуються підприємством для виробничої або управлінської діяльності та призначені для тривалого використання (більше одного року). Наприклад, це можуть бути будівлі, обладнання, автотранспорт, а також права на власність, патенти, ліцензії тощо. Необоротні активи не призначені для продажу або споживання у виробництві, а їхнє значення визначається головним чином їхнім тривалим використанням у діяльності підприємства.

Економіка нематеріальних активів має свої особливості, перш за все, це пов'язано з характером самого активу, який не має матеріальної форми. Вартість таких активів безпосередньо залежить від того, наскільки інтенсивно вони використовуються; чим більше їх використання на певному підприємстві, тим вища вартість активів. Ще однією особливістю економіки нематеріальних активів є формування витрат на них. Це означає, що крім типових витрат на придбання, розробку та підтримку, існує специфічний спектр витрат, таких як безповоротні початкові витрати, витрати на оформлення прав інтелектуальної власності та високий рівень ризику, який може бути невизначеним.

Наведемо класифікацію активів:

1. За характером участі у господарській діяльності:

- оборотні активи – це ресурси, які використовуються протягом короткого періоду, тобто дванадцяти місяців з дати балансу для споживання та отримання прибутку, наприклад, грошові кошти, запаси, дебіторська заборгованість;

- необоротні активи – це ресурси, які використовуються протягом тривалого періоду, тобто більше дванадцяти місяців з дати балансу для споживання та отримання прибутку, наприклад, основні засоби, нематеріальні активи;

- необоротні активи, утримані для продажу та групи вибуття – активи, які вже готові до подорожу в нинішньому часі, економічна вигода очікується не від їх використання, а саме від продажу.

2. За ступенем ліквідності:

- абсолютно ліквідні – це ті активи, яким не потрібна реалізація (грошові активи в національній та іноземній валюті);

- високоліквідні – активи, які можна легко і швидко продати або конвертувати в готівку, зазвичай на строк до одного місяця, без значних втрат вартості. Це можуть бути грошові кошти, короткострокові вкладення, цінні папери, акції, облігації та інші фінансові інструменти, які легко обмінюються на готівку на фінансових ринках;

- середньоліквідні – активи, які є в усіх формах дебіторської заборгованості, окрім короткострокової, запаси готової продукції для реалізації. Це можуть бути товарні запаси, готова продукція, дебіторська заборгованість;

- малоліквідні – активи, які можуть бути конвертовані в грошову форму без значних втрат вартості тільки після значного часу, зазвичай від півроку. Це можуть бути транспортні засоби, будівлі, обладнання, патенти тощо;

- Неліквідні – активи, які не можуть бути швидко реалізовані.

3. За формою функціонування:

- матеріальні – активи з матеріальною формою та вартістю;

- нематеріальні – активи без матеріальної форми, які приносять економічну вигоду;

- фінансові – активи у формі готових коштів та фінансових інструментів;

- біологічні – активи у вигляді тварин або рослин, які здатні давати сільськогосподарську продукцію та приносити економічну вигоду.

4. За видами діяльності:

- операційні – активи, використовувані для отримання операційного прибутку.

- інвестиційні – активи, що використовуються для отримання інвестиційного прибутку.

5. За характером володіння:

- власні – активи, якими володіє підприємство. Вони відображаються у складі балансу;

- залучені – орендовані або безоплатно отримані активи.

6. За ризиком залучення:

- з високим ризиком, тобто ті активи, яким необхідні додаткові заходи страхування ризику;

- з нормальним рівнем ризику, ті активи, де присутній ризик, але підприємство в змозі подолати його вплив;

- з низьким рівнем ризику, ті активи, де від їхнього користування ризик зростає, але суттєвого впливу на результативність підприємства не здійснює;

- з критичним рівнем ризику, коли використання даних активів призводить до значних втрат;

- безризикові, тобто ті активи, при використанні яких, ступінь ризику діяльності не змінюється.

7. За ціною залучення активів:

- ефективні активи підвищують продуктивність та ефективність вже існуючих активів, сприяючи ефективному управлінню;

- оптимальні активи сприяють збільшенню виробництва та прибутковості підприємства;

- нейтральні активи дозволяють підприємству продовжувати діяльність на попередньому рівні ефективності;

- регресивні активи можуть забезпечити короткострокове функціонування, але з часом можуть призвести до зниження ефективності та збитків;

– критичні активи необхідні для провадження господарської діяльності, проте зміни на ринку можуть призвести до банкрутства підприємства [12].

Важливо оперативно реагувати на зміни в управлінні активами, оскільки це визначає стабільність та ефективність функціонування підприємства і його прибутковість. Бізнес-суб'єктам також необхідно правильно використовувати активи, оскільки це впливає на їх рівень ліквідності, фінансову стійкість і платоспроможність. Щоб уникнути надлишків або нестачі активів, які можуть призвести до збитків та втрати прибутку, необхідно постійно вдосконалювати систему їх управління. Це означає використання різних методів і впровадження нових та якісних підходів до використання активів у виробничому процесі, що в результаті підвищить їх потенціал і сприятиме досягненню кращих результатів у діяльності підприємства.

Фінансові ресурси підприємств формуються з власних і залучених коштів. До власних належать статутний капітал, амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток, а до залучених – кредити, паї та інші внески, кошти з фінансового ринку.

При залученні фінансових ресурсів можна використовувати різні стратегії:

1. Використання власних коштів для розширення ринкової ніші, особливо ефективно для великих та спеціалізованих фірм на нестійких ринках.

2. Об'єднання фінансових ресурсів середніх та великих компаній для нових проектів на ринках.

3. Використання всіх можливих джерел фінансування для інноваційних програм малих та середніх підприємств у наукоємних галузях.

4. Залучення донорських коштів великими фірмами – споживачами продукції у рамках вертикальної інтеграції.

5. Перехресне фінансування – одне підприємство надає фінансову підтримку іншому підприємству в обмін на певні послуги або користь. Це може включати обмін технологій, знань, ресурсів або доступ до ринків. Перехресне фінансування може бути вигідним для обох сторін, оскільки це дозволяє обмінюватися ресурсами і знаннями, що сприяє інноваціям та розвитку обох

компаній. Крім того, ця стратегія дозволяє зменшити ризики фінансування і покращити фінансову стабільність. Наприклад, одна компанія може надати фінансову підтримку іншій компанії для розробки нового продукту, у той час як друга компанія може надати доступ до своїх ринків або технологій [13].

Отже, існує два основних типи джерел фінансування активів: власні та залучені.

Власні джерела фінансування можна поділити на:

Внутрішні:

- Прибуток. Найбільш поширене джерело власного капіталу. Це частина прибутку, яка залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків та дивідендів.

- Амортизаційні відрахування. Кошти, які щорічно нараховуються на заміну зношених основних засобів та нематеріальних активів.

- Інші. До цієї категорії можуть відноситися резерви, створені за рахунок економії коштів, отриманих від реалізації активів, або за рахунок переоцінки майна.

Зовнішні:

- Емісія акцій. Процес випуску та продажу акцій інвесторам. Це дозволяє підприємству залучити значні кошти, але водночас призводить до розмивання контролю над ним.

- Залучення пайового капіталу. Залучення коштів від партнерів або інвесторів в обмін на частку у власності або прибутку підприємства.

Залучені джерела фінансування можна поділити на:

- Короткострокові кредити. Позики, які надаються банками або іншими фінансовими установами на термін до одного року.

- Довгострокові кредити. Позики, які надаються банками або іншими фінансовими установами на термін більше одного року.

- Державні гранти та субсидії. Кошти, які надаються державою підприємствам на певні цілі.

1.2 Особливості оптимізації обсягу та структури оборотних активів і джерел їхнього формування

Оборотні активи – це активи підприємства, які можуть бути легко конвертовані в готівку або використані для виробництва товарів, або надання послуг протягом короткого терміну, зазвичай менше одного року. Ці активи включають грошові кошти, запаси, платежі від покупців та інші короткострокові активи.

Оборотні активи є важливим показником фінансового стану підприємства, оскільки вони демонструють здатність компанії до забезпечення поточних фінансових зобов'язань. Високий рівень оборотних активів може свідчити про ефективне управління ліквідністю, а низький рівень може вказувати на проблеми з операційною діяльністю або заборгованості.

Для багатьох підприємств важливо збалансувати рівень оборотних активів, щоб забезпечити ефективне функціонування бізнесу і максимізувати прибутковість, а також для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства в умовах змінного ринкового середовища. Важливо не лише оптимізувати оборотні активи, а й постійно аналізувати їхню ефективність, адаптуючи стратегії управління відповідно до потреб бізнесу і зовнішніх умов.

Система управління оборотними активами – це комплекс взаємопов'язаних елементів, які спрямовані на ефективний контроль над активами підприємства за допомогою різноманітних методів управління. Ця система спрямована на забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності компанії.

Таким чином, управління оборотними активами підприємства має здійснюватися поетапно. Дані етапи представлено на рисунку 1.1.

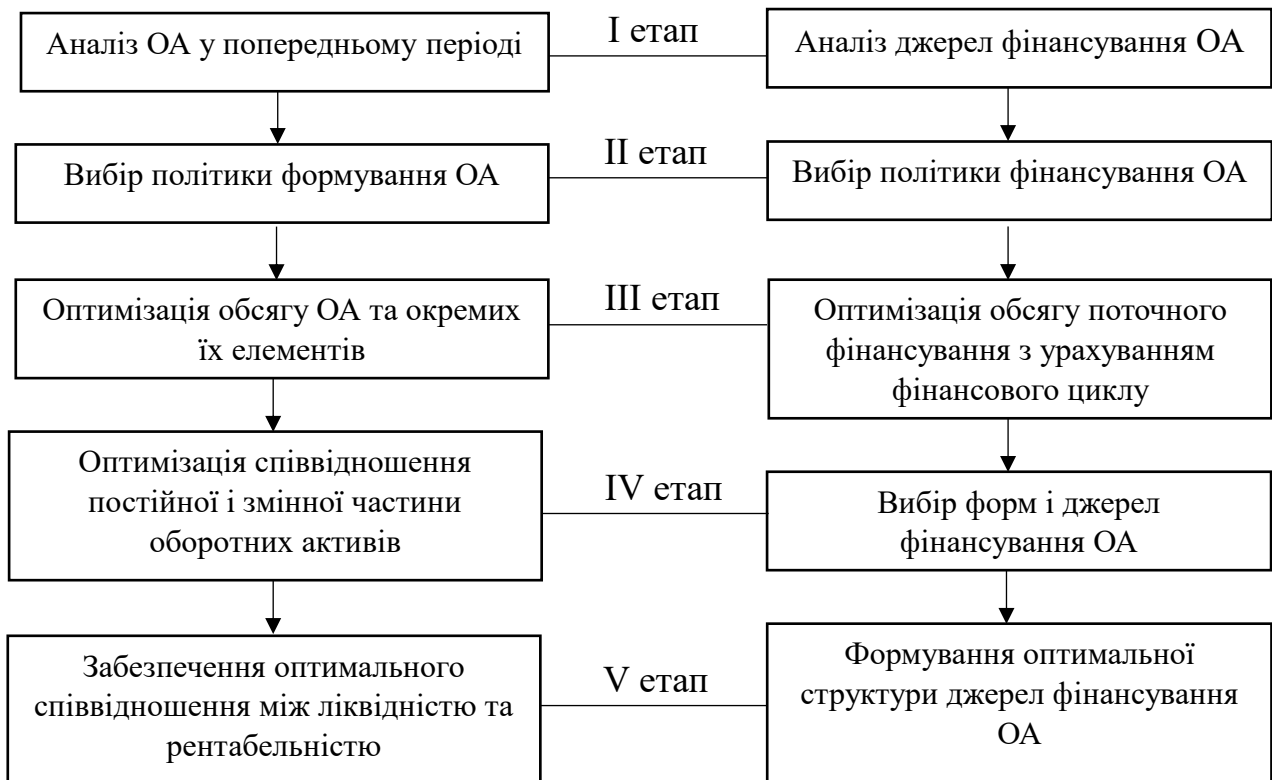

Рисунок 1.1 – Етапи управління оборотними активами (ОА) підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [14; 15; 16]

На першому етапі проводиться аналіз фінансової звітності підприємства, зокрема динаміки загального обсягу оборотного капіталу та складу оборотних активів. Цей аналіз дозволяє оцінити рівень ліквідності активів.

На другому етапі визначаються основні підходи до формування оборотних активів за рахунок операційного капіталу підприємства. У літературі виділяють три основні підходи до фінансування оборотних активів:

1. Агресивний підхід полягає в фінансуванні необоротних активів за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу, а оборотних активів - за рахунок короткострокового позикового капіталу. Цей підхід сприяє максимальній рентабельності діяльності, але може призвести до збільшення витрат на відсотки по кредитах і ризику втрати ліквідності.

2. Консервативний підхід передбачає фінансування необоротних активів, постійної та частини змінної частини оборотних активів за рахунок власного

капіталу та довгострокових зобов'язань. Це забезпечує високий рівень фінансової стійкості, але може призвести до зниження рентабельності.

3. Компромісний підхід полягає у фінансуванні необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу, а змінної частини – за рахунок короткострокового позикового капіталу. Цей підхід забезпечує прийнятний рівень фінансової стійкості та рентабельність використання власного капіталу [15].

На третьому етапі відбувається оптимізація обсягу оборотних активів з урахуванням типу політики їх формування для досягнення встановленого рівня ефективності та ризику.

Оптимізація співвідношення постійної і змінної частин оборотного капіталу, які використовуються в операційному процесі, складає четвертий етап.

На п'ятому етапі забезпечується необхідна ліквідність активів, сформованих за рахунок оборотного капіталу, для збільшення рентабельності останнього при його використанні у виробничо-збутовій діяльності [16].

Кожен з перерахованих етапів управління оборотними активами на підприємстві передбачає аналіз обсягів активів, їх складових та стратегій фінансування.

Головним у фінансуванні оборотних активів є короткострокова заборгованість.

Короткострокове фінансування оборотних активів підприємства може бути здійснене за допомогою короткострокового банківського кредиту, товарного (комерційного) кредиту або внутрішніх джерел залучення позикових коштів, які включають у себе зростання заборгованості з оплати праці, збільшення заборгованості в розрахунках з бюджетом та позабюджетними фондами, а також зростання заборгованості в розрахунках зі страхуванням та іншими. Ці джерела є найбільш короткостроковими формами позикових коштів і, при цьому, не потребують додаткових витрат [17]. У таблиці 1.2 наведено переваги та недоліки короткострокового та довгострокового фінансування.

Таблиця 1.2 – Переваги та недоліки короткострокового та довгострокового фінансування

Переваги короткострокового фінансування порівняно із довгостроковим	Недоліки короткострокового фінансування порівняно із довгостроковим
Отримання короткострокового кредиту відбувається швидше, ніж довгострокового. Наприклад, випуск облігацій повинен супроводжуватися реєстрацією у державних органах, підготовкою проспектів емісії, складенням контракту з куратором тощо.	Короткострокові запозичення мають вищу ризикованість у порівнянні з довгостроковими. По-перше, це пов'язано з тим, що відсоткові ставки за короткостроковими кредитами, хоч і нижчі, але менш стабільні, ніж за довгостроковими.
Вартість фінансування – відсотки за довгостроковими кредитами переважно вищі, ніж за короткостроковими.	По-друге, частота розрахунків за короткостроковими кредитами збільшує ймовірність проблем з ліквідністю. По-третє, багато короткострокових кредитів укладаються з можливістю продовження строку, але у разі погіршення фінансового стану кредитор може не зможти цього зробити.
Гнучкість фінансування стає важливою, коли підприємству потрібні гроші в певний період часу, наприклад, у сезонні періоди. Фінансування цих потреб довгостроковими позиками може бути не вигідним з кількох причин: 1. При довгострокових позиках підприємство зобов'язане сплачувати відсотки навіть у той час, коли не потребує додаткових коштів. 2. Витрати на організацію довгострокового кредитування зазвичай вищі, ніж на короткострокові кредити. 3. Угоди про довгострокове кредитування часто містять обмеження, які можуть ускладнити діяльність позичальника.	

Джерело: розроблено автором на основі [17]

Оптимізація обсягу та структури оборотних активів та джерел їхнього формування є важливою складовою фінансового менеджменту підприємства, що сприяє:

1. Підвищенню ефективності використання оборотних активів: це досягається шляхом мінімізації їхньої абсолютної величини при збереженні необхідного рівня ділової активності. Це призводить до економії ресурсів, зниження витрат та підвищення рентабельності.

2. Збільшенню фінансової стійкості: раціональна структура оборотних активів та їхніх джерел формування забезпечує платоспроможність підприємства та його здатність виконати свої зобов'язання. Це мінімізує ризики фінансових втрат та банкрутства.

3. Прискоренню обороту оборотних активів: швидке обертання оборотних активів веде до кращого використання капіталу, зростання доходів та прибутку.

Оборотні активи є одним із ключових складових забезпечення ефективного функціонування підприємства, оскільки вони становлять основу для руху його діяльності. Оборотні активи постійно перебувають у русі, здійснюючи циклічні обороти: вони перетворюються з грошових коштів на виробничі запаси, з запасів на незавершене виробництво, з нього — на готову продукцію, потім на кошти у розрахунках, і знову у грошові кошти. Тому належне вирішення проблеми управління оборотними активами є важливим аспектом для підприємства. Недостатність обсягу активів у конкретний період може призвести до утрати можливостей виконання своїх зобов'язань.

Фінансова нестабільність зовнішнього середовища та зростаюча конкуренція на ринках є передумовами для виникнення проблем забезпечення життєздатності підприємства та може призвести до погіршення ситуації у майбутньому. Фактори зовнішнього середовища включають економічну ситуацію в країні, темпи інфляції (дефляції), рівень банківських ставок, тенденції на інвестиційному ринку, податкове законодавство, правову документацію та зміни у чисельності населення.

Вирішення цих проблем вимагає модифікації системи управління підприємством, зокрема управління оборотними активами. Раціональне керування цими активами дозволяє підвищити ефективність операційної та фінансової діяльності. Розробка механізму оптимізації оборотних активів дозволяє обирати найкращий варіант їхньої структури для досягнення стратегічних цілей підприємства. Оскільки оборотні активи займають значну частку в загальному майновому портфелі, навіть незначні зміни можуть мати

помітний вплив на фінансові показники, ліквідність та платоспроможність підприємства [18].

Варто також зазначити, що одним із важливих принципів оптимізації оборотних коштів у підприємства є встановлення відповідності між джерелами, які формують ці кошти, та їх розміщенням. Ця відповідність базується на підході узгодження строків, що передбачає вирівнювання строків, на яких знаходяться активи та зобов'язання. Основна мета цього підходу – знизити ризик того, що підприємство не зможе вчасно розрахуватися з кредиторами. Цей ризик виникає, коли термін дії активів перевищує строк погашення зобов'язань, що були використані для їх створення. У такому разі, коли настає час погашення зобов'язань, актив може ще не бути реалізованим, що призводить до необхідності продовження заборгованості. Якщо кредитор відмовляється продовжувати кредит через будь-які обставини, то у підприємства виникають проблеми у взаєморозрахунках з ним. Тому для формування певної групи активів необхідно мати відповідну групу пасивів з відповідним строком погашення.

Згідно з цим принципом, основні фонди та постійна частина оборотних коштів мають бути створені за рахунок довгострокового капіталу (власного капіталу та довгострокових кредитів), причому власний капітал спрямовується на створення основних фондів в першу чергу, а залишки використовуються для формування оборотних коштів. Змінна частина оборотних коштів повинна формуватися за рахунок короткострокових кредитів та зобов'язань перед кредиторами [19].

Отож, варто зазначити, що оптимізація оборотних активів сприяє підвищенню ліквідності, фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку. Наявність оптимального рівня оборотних активів та їхньої структури є ключовим фактором успішної фінансової діяльності підприємства. Для досягнення цієї мети необхідно постійно аналізувати та оптимізувати процеси управління оборотними активами з урахуванням специфіки галузі та внутрішніх факторів підприємства. Це дозволить

забезпечити стабільний фінансовий розвиток підприємства та її конкурентоспроможність на ринку у довгостроковій перспективі.

1.3 Сучасні методики аналізу та оптимізації структури активів підприємства

Будь-яке підприємство, що займається фінансово-господарською діяльністю, повинна старатися створити систему управління активами, яка сприятиме досягненню головної мети – збільшенню прибутку при мінімальному ризику для власників. Основне завдання такої системи управління активами для компаній полягає в досягненні найвищого результату шляхом раціонального використання їхніх наявних активів [20].

Управління активами підприємства має на меті визначення та задоволення різноманітних потреб для підтримки операційного процесу і оптимізації їх структури з метою забезпечення ефективної господарської діяльності. Основні принципи системи управління активами на підприємстві включають досягнення максимальної ефективності (найбільший економічний результат при оптимальному використанні активів і джерел фінансування), раціональність (максимізація економічного ефекту при мінімальному використанні позикових коштів) і збалансовану вартість системи управління активами (не перевищувати економічний вплив від управління активами витратами на її впровадження) [12].

Аналіз та оптимізація структури активів підприємства є важливою складовою частиною фінансового менеджменту, що дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів, максимізувати прибуток та мінімізувати ризики.

Методики аналізу структури активів:

1. Горизонтальний аналіз: досліджує зміни в структурі активів протягом певного періоду часу.
2. Вертикальний аналіз: визначає частку кожного виду активів у загальній їх сумі.

3. Коефіцієнтний аналіз: використовує систему показників для оцінки ліквідності, рентабельності та ділової активності активів.
4. Факторний аналіз: виявляє вплив різних факторів на зміну структури активів.
5. SWOT-аналіз: оцінює сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, пов'язані зі структурою активів [21].

Методики оптимізації структури активів:

- Моделювання: побудова математичних моделей для визначення оптимального співвідношення різних видів активів.
- Програмування: використання програмних комплексів для автоматизованого розрахунку оптимальної структури активів.
- Експертні оцінки: залучення кваліфікованих фахівців для оцінки та рекомендацій щодо оптимізації структури активів.

Діагностика активів допомагає виявити основні проблеми і визначити шляхи їх подолання на підприємстві, що в кінцевому підсумку дозволяє підвищити ефективність управління цими активами. Проведення діагностики стану активів дозволяє підвищити конкурентоспроможність підприємства як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

Модель діагностичного аналізу активів підприємства потребує належного обґрунтування. Вчені вказують на недостатню увагу при визначенні ефективності управління активами підприємства, що мало висвітлюється в літературі.

Для діагностики корисно використовувати показники, які є ключовою інформаційною основою для управлінських рішень щодо активів. Це важливо для визначення ефективності управління активами, щоб виявити проблеми в управлінні.

Основна мета діагностичного аналізу ефективності управління активами полягає в комплексній оцінці, яка дозволяє керівництву оцінити ефективність управління активами і вчасно реагувати на зміни в управлінні підприємством.

Обробка даних може бути проведена вручну, автоматизовано або частково автоматизовано. Проте автоматизовані системи надають перевагу, оскільки підвищують якість аналізу [22].

Одним з ключових факторів у стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства є ефективне використання інструментів фінансового ринку. Головна мета цих інструментів - забезпечити рух грошових потоків між різними господарюючими суб'єктами. Фінансовий менеджмент повинен уважно планувати фінансові потоки та користуватися різними джерелами фінансування, включаючи внутрішні й зовнішні позикові джерела.

Головною метою управління фінансовим потенціалом є оптимізація фінансових потоків для досягнення максимального фінансового результату. Це досягається через розробку та застосування відповідних стратегій фінансування. Стратегія управління фінансовим потенціалом охоплює комплекс заходів з управління фінансовими ресурсами, спрямованих на отримання економічної вигоди та забезпечення безперервного виробничого процесу.

Для оцінки фінансового потенціалу підприємства важливо провести наступні дії:

- Аналізувати рентабельність та фінансову стійкість підприємства.
- Оцінювати ефективність використання майна та забезпечення підприємства власними оборотними коштами.
- Об'єктивно оцінювати динаміку та стан ліквідності, платоспроможності й фінансової стійкості підприємства.
- Аналізувати позицію підприємства на фінансовому ринку та його конкурентоспроможність.
- Досліджувати ділову активність та стан підприємства на ринку цінних паперів.
- Визначати ефективність використання фінансових ресурсів [23].

Існує перелік певних коефіцієнтів і якщо їх розрахувати, то можна дізнатись стосовно активів будь-якого підприємства. Базою для усіх розрахунків

є звітність підприємств, а саме Форма №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Форма №2 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Для початку, розглянемо такий показник, як коефіцієнт оновлення основних засобів – це параметр, який використовується для розрахунку вартості основних засобів у звітному періоді порівняно з їх вартістю в базовому періоді. Цей коефіцієнт враховує зміни в цінах на основні засоби і допомагає підприємствам правильно оновлювати їх балансову вартість. Нормативний розмір коефіцієнта оновлення має становити більше 0,1. Для визначення цього коефіцієнта, використовують таку формулу [24]:

$$K_{\text{он}} = \frac{H}{\text{ПВ}} \cdot 100\%, \quad (1.1)$$

де H – вартість основних виробничих засобів, які надійшли протягом звітного періоду; ПВ – первісна вартість основних засобів.

Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів відображає співвідношення між оборотними (активами, що перетворюються на гроші протягом короткострокового періоду, зазвичай менше року) і необоротними активами (активами, які використовуються на тривалий термін) у балансі підприємства. Цей показник є важливим для оцінки ефективності управління активами та визначення фінансової стійкості компанії. Наведемо формулу [24]:

$$K_{\text{о/п}} = \frac{\text{ОА}}{\text{НА}}, \quad (1.2)$$

де ОА – вартість оборотних активів; НА – вартість необоротних активів.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами показує, якою мірою оборотні активи (тобто активи, які використовуються в поточному операційному циклі) фінансуються за рахунок власних коштів (тобто власного капіталу та довгострокових зобов'язань) замість короткострокових кредитів та інших залучених коштів. Цей показник використовується для оцінки фінансової стійкості підприємства та його здатності покривати поточні зобов'язання власними ресурсами. Нормативне значення $> 0,1$ [25].

$$K_{\text{ВЗ}}^{\text{забз}} = \frac{\text{ВК} - \text{НА}}{\text{ОА}}, \quad (1.3)$$

де ВК – власний капітал; НА – необоротні активи; ОА – оборотні активи.

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами – це фінансовий показник, який відображає співвідношення між власними коштами підприємства і рівнем його запасів. Цей показник дає уявлення про те, наскільки ефективно підприємство використовує свої власні ресурси для утримання запасів і як це впливає на його фінансову стабільність та ліквідність. Високе значення коефіцієнта може свідчити про недоінвестованість коштів у запаси, а низьке – про можливі проблеми з ліквідністю або переповненість запасів. Нормативне значення $> 0,6$. Показник обчислюється за формулою [25]:

$$K_{\text{ВСК}}^{\text{забз}} = \frac{\text{ВК} - \text{НА}}{З}, \quad (1.4)$$

де ВК – власний капітал; НА – необоротні активи; З – запаси.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яку частку власного капіталу підприємство може використовувати для фінансування своїх оборотних активів. Це дає уявлення про те, наскільки гнучко компанія може управляти своїми оборотними коштами та реагувати на зміни в ринкових умовах. Нормативне значення > 0 [25].

$$K_{\text{ман}_{\text{ВК}}} = \frac{\text{ВК} - \text{НА}}{\text{ВК}}, \quad (1.5)$$

де ВК – власний капітал; НА – необоротні активи.

Таким чином, розрахувавши наведені показники, а також зіставивши всі отримані дані з нормативними значеннями, ми зможемо зробити оперативні висновки стосовно фінансово-економічного суб'єкта господарювання.

Висновок до 1 розділу

У даному розділі наведено економічну сутність таких понять як «управління активами підприємства», «активи підприємства», «оборотні активи» та «необоротні активи. Наведено класифікацію активів, власні та залучені

джерела фінансування, етапи управління оборотними активами, методики аналізу та оптимізації структури активів.

Проаналізовано основні коефіцієнти, такі як коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів, коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами, коефіцієнт маневреності власного капіталу. Вони нам необхідні для того, аби краще бачити ситуацію щодо фінансово-економічного стану підприємства.

Отже, управління активами є ключовим елементом успішної діяльності будь-якого підприємства. Через правильне планування, контроль та аналіз активів підприємство може досягти максимального результату і забезпечити стабільний розвиток на ринку.

Матеріали цього розділу опубліковано в праці [26, 27], зазначеній в переліку посилань.

2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТОВ «ГК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ»

2.1 Загальна характеристика ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» – юридична особа, яка створена відповідно до законодавства України. Дане товариство являється нафтогазовим підприємством, яке дозволяє досить оптимально користуватись портфелем активів, а також здійснювати операції з продажу та постачання природного газу. Штаб-квартира знаходиться у місті Київ, вулиця Шолуденка, будинок 1. Директором товариства являється Беляєв Сергій Миколайович. Власником є дочірня компанія «Газ України «Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Статутний капітал ТОВ «ГК «Нафтогаз України» становить 1476000000 грн. Код ЄДРПОУ – 40121452. Зареєстроване підприємство 13 листопада 2015 року [28].

Основним напрямком діяльності компанії є торгівля газом через місцеві (локальні) трубопроводи. Однак, також підприємство має додаткові напрямки діяльності такі як: надання в оренду інших машин, устаткування; оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами; роздрібна торгівля іншими невживаними товарами в спеціалізованих магазинах; надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна; діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах; торгівля електроенергією [29].

Головними цілями ТОВ «ГК «Нафтогаз України» є: висока якість (компанія прагне до якості у всьому, співробітники працюють у відповідності з найвищими стандартами якості), соціальна відповідальність (тобто, працедавець та виробник відповідальний за захист навколишнього середовища), ефективність (досягнення максимальних результатів, найбільш ефективно використовуючи наявні ресурси) [29].

Мета підприємства є добробут і безпека їхніх акціонерів – громадян України. Діяльність Нафтогазу організовано за допомогою бізнес-одиниць: розвідка та видобування вуглеводнів, зберігання природного газу, транспортування нафти, трейдинг, роздрібний бізнес, газорозподіл, теплоенергетика та нові енергетичні проекти [29].

ГК «Нафтогаз» складається з наступних основних дочірніх компаній:

- НАК «Нафтогаз України»: Материнська компанія холдингу, яка володіє акціями інших дочірніх компаній;
- «Укргазвидобуток»: найбільша компанія з видобутку природного газу в Україні;
- «Укртрансгаз»: оператор газотранспортної системи України;
- «Магістральні газопроводи України»: транспортна компанія, яка володіє та експлуатує магістральні газопроводи України;
- «Укргаздобуча»: компанія з видобутку нафти та газу;
- «Чорноморнафтогаз»: компанія з видобутку нафти та газу в Чорному морі;

ГК "Нафтогаз" також володіє акціями ряду інших компаній, які працюють в сфері нафтогазового сектору [29].

У 2023 році ГК «Нафтогаз» отримала чистий прибуток у розмірі 180 мільярдів гривень. Виручка компанії склала 1,2 трильйона гривень. ТОВ «ГК «Нафтогаз» інвестує значні кошти в розвиток своїх активів. У 2023 році компанія інвестувала 50 мільярдів гривень в капітальні вкладення [29].

«Нафтогаз України» є одним з найважливіших підприємств в українській економіці. Компанія відіграє ключову роль у забезпеченні країни енергоресурсами. Дана організація також є одним з найбільших платників податків в Україні.

Одним з основних викликів для підприємства є війна в Україні. Війна призвела до пошкодження деяких активів компанії та порушення ланцюгів постачання. ГК «Нафтогаз» також стикається з викликами, пов'язаними зі зростанням цін на енергоносії.

2.2 Аналіз фінансового стану та платоспроможності товариства

Для того, щоб виявити тенденції розвитку підприємства, ми будемо проводити аналіз основних фінансових показників за даними Форми №1 та №2 за два періоди, тобто за 2020-2021 рр.

Проаналізуємо показники, які характеризують фінансовий стан підприємства ТОВ «ГК «Нафтогаз України» за напрямками внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на фінансово-господарську діяльність. Такими показниками є: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт фінансової залежності, чистий оборотний капітал, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оборотності залученого капіталу, коефіцієнт рентабельності операційної діяльності, коефіцієнт рентабельності звичайної діяльності, коефіцієнт рентабельності господарської діяльності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає здатність компанії виконати свої фінансові зобов'язання за допомогою найбільш ліквідних активів, які можуть бути швидко перетворені на готівку або вже знаходяться у готівковій формі. Цей показник дозволяє оцінити фінансову стійкість компанії і її здатність існувати в умовах кризи або при несприятливих економічних умовах [24]:

$$K_{\text{л}_{\text{абс}}} = \frac{\text{ГК} + \text{ПФІ}}{\text{ПЗ}}, \quad (2.1)$$

де ГК – гроші та їх еквіваленти; ПФІ – поточні фінансові інвестиції; ПЗ – поточні зобов'язання.

$$2021 \text{ р: } K_{\text{л}_{\text{абс}}} = \frac{990333}{9097614} = 0,11;$$

$$2022 \text{ р.: } K_{\text{л}_{\text{абс}}} = \frac{765945}{47932040} = 0,016.$$

Коефіцієнт покриття – це фінансовий показник, який розраховується як відношення всіх оборотних активів компанії до її поточних зобов'язань. Цей показник вказує на те, наскільки достатньо у компанії оборотних активів для того, щоб погасити свої борги [24]:

$$K_{\pi} = \frac{OA}{ПЗ}, \quad (2.2)$$

де OA – оборотні активи; ПЗ – поточні зобов'язання.

$$2021 \text{ р: } K_{\pi} = \frac{5669740}{9097614} = 0,62;$$

$$2022 \text{ р.: } K_{\pi} = \frac{21070361}{47932040} = 0,44.$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності – це показник, що характеризує здатність підприємства погашати свої короткострокові зобов'язання за рахунок найліквідніших активів, тобто грошових коштів, короткострокових фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості, що підлягає погашенню протягом року [24]:

$$K_{лшв} = \frac{OA-З}{ПЗ}, \quad (2.3)$$

де OA – оборотні активи; З – величина запасів; ПЗ – поточні зобов'язання.

$$2021 \text{ р: } K_{лшв} = \frac{5669740-301505}{9097614} = 0,6;$$

$$2022 \text{ р.: } K_{лшв} = \frac{21070361-307231}{47932040} = 0,43.$$

Коефіцієнт рентабельності активів це один із коефіцієнтів рентабельності, він вказує на можливості компанії для створення прибутку. Чим вище значення P_A , тим ефективніше компанія використовує свої активи для генерування прибутку. Це означає, що компанія здатна генерувати більше прибутку з меншою кількістю активів. [24]:

$$P_A = \frac{ЧП}{A}, \quad (2.4)$$

де ЧП – чистий прибуток; A – середньорічна вартість активів.

$$2021 \text{ р.: } Pa = \frac{-4773917}{3556423,5} = -1,34;$$

$$2022 \text{ р.: } Pa = \frac{-23422560}{13404220} = -1,75.$$

Коефіцієнт оборотності активів показує співвідношення, яке вимірює, як усі активи, що належать компанії, функціонують для підтримки продажів підприємства [24]:

$$K_{OA} = \frac{ЧД}{A}, \quad (2.5)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції; А – середньорічна вартість активів.

$$2021 \text{ р.: } K_{OA} = \frac{15426214}{3556423,5} = 4,34;$$

$$2022 \text{ р.: } K_{OA} = \frac{58072073}{13404220} = 4,33.$$

Коефіцієнт оборотності власного капіталу відображає ефективність управління капіталом підприємства [24]:

$$K_{обВК} = \frac{ЧД}{ВК}, \quad (2.6)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції; ВК – середньорічна вартість власного капіталу.

$$2021 \text{ р.: } K_{обВК} = \frac{15426214}{-1719262} = -8,97;$$

$$2022 \text{ р.: } K_{обВК} = \frac{58072073}{-15111450} = -3,84.$$

Коефіцієнт фінансового ризику – це показник, який використовується для оцінки того, наскільки підприємство залежить від позикових коштів для фінансування своєї діяльності. Він показує, скільки коштів, залучених за рахунок боргів, припадає на 1 гривню власних коштів, вкладених в активи [24]:

$$K_{фр} = \frac{ЗК}{ВК}, \quad (2.7)$$

де ЗК – величина залученого капіталу; ВК – величина власного капіталу.

$$2021 \text{ р: } K_{\text{конц}_{\text{зк}}} = \frac{1686}{-3400175} = -0,0005;$$

$$2022 \text{ р.: } K_{\text{конц}_{\text{зк}}} = \frac{0}{-26822725} = -26822725.$$

Коефіцієнт фінансової автономії – це показник, що характеризує рівень фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Він показує, яку частку у загальних активах підприємства складають власні кошти [24]:

$$K_{\text{авт}} = \frac{BK}{K}, \quad (2.8)$$

де BK – величина власного капіталу; K – загальна вартість капіталу.

$$2021 \text{ р: } K_{\text{авт}} = \frac{-3400175}{5699125} = -0,6;$$

$$2022 \text{ р.: } K_{\text{авт}} = \frac{-26822725}{21109315} = -1,27.$$

Коефіцієнт фінансової залежності показує, якою мірою діяльність підприємства фінансується за рахунок позикових коштів. Це один з ключових показників фінансової стійкості, який дає уявлення про те, наскільки компанія залежить від кредиторів [24]:

$$K_{\text{фз}} = \frac{K}{BK}, \quad (2.9)$$

де K – загальна вартість капіталу; BK – величина власного капіталу.

$$2021 \text{ р: } K_{\text{фз}} = \frac{5699125}{-3400175} = -1,68;$$

$$2022 \text{ р.: } K_{\text{фз}} = \frac{21109315}{-26822725} = -0,79.$$

Чистий оборотний капітал характеризує величину оборотного капіталу, вільного від короткострокових (поточних) фінансових зобов'язань, а саме ту частку обігових коштів, що профінансована з довгострокових джерел і яку не потрібно використовувати для погашення поточного боргу [24]:

$$Ч_{\text{ок}} = \text{ОА} - \text{ПЗ}, \quad (2.10)$$

де ОА – оборотні активи; ПЗ – поточні зобов'язання.

$$2021 \text{ р: } Ч_{ок} = 5669740 - 9097614 = -3427874 \text{ грн.}$$

$$2022 \text{ р.: } Ч_{ок} = 21070361 - 47932040 = -26861679.$$

Коефіцієнт зносу основних засобів – це важливий показник, який характеризує ступінь зношеності основних засобів підприємства. Він показує, яку частку їх первісної вартості вже втрачено через фізичне та моральне старіння [24]:

$$К_{зн} = \frac{З}{ПВ} \cdot 100\%, \quad (2.11)$$

де З – сума зносу основних засобів; ПВ – первісна вартість основних засобів.

$$2021 \text{ р: } К_{зн} = \frac{14935}{24620} = 0,61;$$

$$2022 \text{ р.: } К_{зн} = \frac{19773}{28050} = 0,7.$$

Коефіцієнт оборотності залученого капіталу – це показник, який використовується для оцінки того, наскільки ефективно компанія використовує свої кошти, залучені від інвесторів та кредиторів [24]:

$$К_{зк}^{об} = \frac{ЧД}{ЗК}, \quad (2.12)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції; ЗК – середньорічна вартість залученого капіталу.

$$2021 \text{ р: } К_{зк}^{об} = \frac{15426214}{52373365} = 0,29;$$

$$2022 \text{ р.: } К_{зк}^{об} = \frac{58072073}{28515670} = 2,04.$$

Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності — це показник ефективності використання ресурсів компанією для генерації операційного прибутку. Він вказує на здатність підприємства отримувати прибуток від своєї основної діяльності [24]:

$$Р_{оп} = \frac{ФРОД}{С+АВ+ВЗ+ІОВ} \cdot 100\%, \quad (2.13)$$

де ФРОД – фінансовий результат від операційної діяльності; С – собівартість реалізованої продукції; АВ – адміністративні витрати; ВЗ – витрати на збут; ІОВ – інші операційні витрати.

$$2021 \text{ р: } \text{Роп} = \frac{-4651422}{-20078071} \cdot 100\% = -23,17;$$

$$2022 \text{ р.: } \text{Роп} = \frac{-22881840}{-80955461} \cdot 100\% = -28,26.$$

Коефіцієнт рентабельності звичайної діяльності показує, наскільки ефективно компанія використовує свої активи для генерування прибутку від основної (звичайної) діяльності [24]:

$$\text{Рзв} = \frac{\text{ФРЗДоп}}{\text{С}+\text{АВ}+\text{ВЗ}+\text{ІОВ}+\text{ФВ}+\text{ВК}+\text{ІВ}} \cdot 100\%, \quad (2.14)$$

де ФРЗДоп – фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування; С – собівартість реалізованої продукції; АВ – адміністративні витрати; ВЗ – витрати на збут; ІОВ – інші операційні витрати; ФВ – фінансові витрати; ВК – витрати від участі в капіталі; ІВ – інші витрати.

$$2021 \text{ р: } \text{Рзв} = \frac{-4638138}{-20079138} \cdot 100\% = -23,1;$$

$$2022 \text{ р.: } \text{Рзв} = \frac{-22807148}{-80956141} \cdot 100\% = -28,17.$$

Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності – це один з найважливіших показників ефективності роботи підприємства. Він показує, скільки отримано прибутку від господарської діяльності з однієї гривні загальних витрат [24]:

$$\text{Ргосп} = \frac{\text{ЧП}}{\text{С}+\text{АВ}+\text{ВЗ}+\text{ІОВ}+\text{ФВ}+\text{ВК}+\text{ІВ}} \cdot 100\%, \quad (2.15)$$

де ЧП – чистий фінансовий результат; С – собівартість реалізованої продукції; АВ – адміністративні витрати; ВЗ – витрати на збут; ІОВ – інші операційні витрати; ФВ – фінансові витрати; ВК – витрати від участі в капіталі; ІВ – інші витрати.

$$2021 \text{ р: } \text{Ргосп} = \frac{-4773917}{-20079138} \cdot 100\% = -23,78;$$

$$2022 \text{ р.: } P_{\text{госп}} = \frac{-23422550}{-80956141} \cdot 100\% = -28,93.$$

Показники, які характеризують фінансовий стан підприємства наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники, які характеризують фінансовий стан ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

Показник	2021 р.	2022 р.	Відхилення (2022/2021)	
			абсолютне, тис. грн	відносне, тис. грн
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,11	0,016	-0,094	14,55
Коефіцієнт покриття	0,62	0,44	-0,18	70,97
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6	0,43	-0,17	71,6
Коефіцієнт рентабельності активів	-1,34	-1,75	-0,41	-130,6
Коефіцієнт оборотності активів	4,34	4,33	-0,01	99,77
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	-8,97	-3,84	-5,13	-42,81
Коефіцієнт фінансового ризику	-0,0005	-26822725	-26822725	-5,36
Коефіцієнт фінансової автономії	-0,6	-1,27	-0,67	-211,67
Коефіцієнт фінансової залежності	-1,68	-0,79	-0,89	-47,02
Чистий оборотний капітал	-3427874	-26861679	-23433805	783,63
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,61	0,7	0,09	114,75
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу	0,29	2,04	1,75	703,45
Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності	-23,17	-28,26	-5,09	-121,97
Коефіцієнт рентабельності звичайної діяльності	-23,1	-28,17	-5,07	-121,95
Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності	-23,78	-28,93	-5,15	-121,66

Джерело: розраховано автором на основі [30]

Отже, проаналізувавши таблицю 2.1, можна стверджувати, що на ТОВ «ГК «Нафтогаз України» коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом 2021–2022 рр. зменшився, це вказує на те, що компанія не в змозі вчасно погасити борги. Також зменшився і коефіцієнт покриття, у 2022 році він становить 0,44, що на 0,18 менше в порівнянні із 2021 роком. Якщо витрати на виробництво або управління зросли без відповідного зростання доходів, це може призвести до погіршення фінансової стабільності і зменшення коефіцієнта покриття. Відповідно із зменшення коефіцієнта абсолютної ліквідності та коефіцієнта покриття, зменшився коефіцієнт швидкої ліквідності.

Зменшення показника рентабельності активів вказує на те, що підприємство створює менше прибутку, порівняно із 2021 р., даний показник зменшився на 0,41. Незважаючи на те, що чистий дохід від реалізації продукції зростає, збитки можуть зростати ще швидше. Це може бути пов'язано зі збільшенням витрат за рахунок зростання цін на сировину, транспортні витрати, зарплату, податки, або амортизацію обладнання. Зростання витрат призводить до зменшення прибутку підприємства, що негативно впливає на рентабельність активів.

У 2022 р. зменшився коефіцієнт оборотності активів. Це може бути пов'язано з загальним економічним спадом, змінами в структурі споживання енергії або появою нових конкурентних джерел енергії. Нафтогазові родовища з часом виснажуються, що призводить до зниження обсягів видобутку. Також можуть бути технічні проблеми на нафтогазових родовищах, наприклад, поломки обладнання або аварії, можуть призвести до тимчасового або тривалого зниження обсягів виробництва.

Порівняно із 2021 роком, у 2022 році збільшився коефіцієнт оборотності власного капіталу. Найпоширенішою причиною є збитки, які призводять до зменшення власного капіталу. Це може бути спричинено високими витратами на видобуток або іншими факторами, що негативно впливають на зменшення чистого прибутку. Важливо зазначити, що негативний коефіцієнт оборотності власного капіталу свідчить про те, що компанія використовує власний капітал для

покриття збитків. Це може бути ознакою фінансових проблем і може призвести до банкрутства.

Коефіцієнт фінансового ризику показує кількість позикових коштів, залучених підприємством на 1 гривню вкладених в активи власних коштів, чим вище значення даного показника, тим більший ризик вкладання капіталу в підприємством. В нашому випадку цей показник впродовж року значно зменшився, і в 2022 році він становить -26822725. В першу чергу зменшення пов'язане із відсутністю позикового капіталу у 2022 році, адже якщо позикового капіталу немає, компанія може зазнавати фінансових труднощів через обмеження у здійсненні необхідних інвестицій. Це може призвести до втрати конкурентоспроможності на ринку та зменшення прибутковості.

Прослідковується зменшення показника фінансової автономії, що є негативним явищем для підприємства, тому що це свідчить про послаблення можливостей маневрувати власними засобами. Якщо компанія інвестує в нерентабельні проекти, це може призвести до зниження прибутковості власного капіталу і, відповідно, негативного впливу на показник фінансової автономії. Іноді зменшення фінансової автономії припадає на період фінансових труднощів компанії, коли вона втрачає доступ до позикового капіталу через різні причини (наприклад, погіршення кредитного рейтингу, недостатньої забезпеченості тощо). Негативне значення коефіцієнта фінансової автономії означає, що компанія має більше зобов'язань, ніж власного капіталу. Це робить компанію дуже ризикованою для інвесторів та кредиторів, оскільки вона не має достатньо власних коштів, щоб покрити свої борги.

Спостерігається збільшення коефіцієнта фінансової залежності протягом 2021-2022 рр. Якщо прибутковість підприємства зменшилась або відсутня, то при зменшенні заборгованості це може призвести до від'ємного значення коефіцієнта фінансової залежності. Це свідчить про те, що підприємство має проблеми з власними фінансами, які не вирішуються за рахунок залучення кредитів або збільшення обсягів боргу. Іноді зміни в самій галузі, наприклад, зменшення цін на нафту або зміни в регулюванні, можуть призводити до скорочення обсягів

діяльності підприємства або його прибутковості, що в свою чергу впливає на фінансову залежність.

Прослідковується зменшення чистого оборотного капіталу, в 2022 році він становить -26861679 грн. Це може бути пов'язано з конкуренцією з боку інших джерел енергії, або ж з економічними спадами. Зростання цін на сировину, необхідну для видобутку та переробки нафти, може призвести до збільшення витрат нафтодобувних компаній. Збільшення витрат на видобуток нафти, наприклад, через видобуток з нових, більш складних родовищ, може призвести до збільшення витрат нафтодобувних компаній.

Збільшення зносу основних засобів є негативним, адже зношені основні засоби можуть працювати менш ефективно, що призводить до зниження видобутку нафти та інших нафтопродуктів. Зношені основні засоби потребують більшого технічного обслуговування та ремонту, що призводить до збільшення витрат.

Порівняно з 2021 р., у 2022 році збільшився коефіцієнт оборотності залученого капіталу, що є не досить позитивним наслідком, адже, якщо даний показник збільшується, то це свідчить про те, що у підприємства зростає частка позичених коштів. Тобто компанія бере в борг більше грошей, при цьому прибуток не зростає, тому це призводить до збільшення залученого капіталу.

Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності, рентабельності звичайної діяльності та рентабельності господарської діяльності зменшився. Зниження даних показників може призвести до фінансових труднощів, інвестори можуть втратити довіру до підприємства і перестати вкладати кошти. Негативне значення коефіцієнтів рентабельності свідчить про те, що компанія не отримує достатньо прибутку від своєї діяльності, що може бути зумовлено різними причинами. Однією з причин може бути збільшення витрат внаслідок зростання цін на сировину, матеріали або робочу силу, неефективністю виробництва тощо.

На чистий прибуток підприємства впливає два основних фактори першого рівня:

— чистий дохід від реалізації продукції;

— чиста рентабельність підприємства [24].

На особливу увагу заслуговує чотирифакторна мультиплікативна модель аналізу чистого прибутку підприємства. Для побудови цієї моделі використовуються чинники другого ряду, до яких належать:

- власний капіталу підприємства;
- коефіцієнт оборотності активів;
- мультиплікатор власного капіталу;
- чиста рентабельність [24].

Модель залежності чистого прибутку від наведених вище факторів має такий вигляд [24]:

$$\Pi = BK \cdot K_{об\text{OA}} \cdot M_K \cdot P_{\text{чиста}}, \quad (2.16)$$

де BK – середньорічні залишки власного капіталу;

$K_{об\text{OA}}$ – оборотність активів, за якою оцінюється рівень ефективності використання активів підприємства, розрахована як відношення чистого доходу до загальної вартості активів;

M_K – мультиплікатор власного капіталу, який характеризує здатність власного капіталу створювати активи і відношення залишків активів (A) до середньорічних залишків власного капіталу (BK) підприємства [24]:

$P_{\text{чиста}}$ – чиста рентабельність фінансово-господарської діяльності підприємства, виражена десятковим дробом, розрахована як відношення чистого прибутку до чистого доходу.

$$M_K = \frac{A}{BK}, \quad (2.17)$$

де A – середньорічні залишки активів; BK – середньорічні залишки власного капіталу.

$$2021 \text{ р.: } M_K = \frac{3556423,5}{-1680913} = -2,12;$$

$$2022 \text{ р.: } M_K = \frac{13404220}{-11711275} = -1,14.$$

$$2021 \text{ р.: } \Pi = -1680913 \cdot 4,34 \cdot (-2,12) \cdot (-0,31) = -4794380,7;$$

$$2022\text{р.: } \Pi = -11711275 \cdot 4,33 \cdot (-1,14) \cdot (-0,4) = -23123678,3.$$

Усі показники, необхідні для проведення факторного аналізу чистого прибутку, узагальнюються в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Вихідні дані для проведення факторного аналізу чистого прибутку

Показник	Значення		Зміна значень
	Попередній рік (п)	Звітний рік (з)	
1. Чистий прибуток, тис. грн	-4773917	-23422550	- 18648633
2. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	15426214	58072073	42645859
3. Середньорічні залишки активів, тис. грн	3556423, 5	13404220	9847786,5
4. Середньорічні залишки власного капіталу, тис. грн	-1680913	-11711275	- 10030362
5. Оборотність активів , оборотів (ряд. 2 / ряд. 3)	4,34	4,33	-0,01
6. Мультиплікатор капіталу (ряд. 3 / ряд. 4)	-2,12	-1,14	-0,98
7. Чиста рентабельність (ряд. 1 / ряд. 2)	-0,31	-0,40	-0,09

Джерело: розраховано автором на основі [30]

Використовуючи модель (2.16), оцінимо поетапно кількісний вплив кожного із чинників на зміну чистого прибутку.

1. Визначимо зміну чистого прибутку внаслідок зміни величини власного капіталу [24]:

$$\Delta \text{ЧП}_{\text{ВК}} = (\text{ВК}_3 - \text{ВК}_\text{п}) \cdot \text{Коба}_\text{п} \cdot \text{Мк}_\text{п} \cdot \text{Рчиста}_\text{п}, \quad (2.18)$$

$$\Delta \text{ЧП}_{\text{ВК}} = -10030362 \cdot 4,34 \cdot (-2,12) \cdot (-0,31) = -28609079,95$$

2. Визначимо зміну чистого прибутку внаслідок зміни оборотності активів [24]:

$$\Delta \text{ЧП}_{\text{кобОА}} = \text{ВК}_3 \cdot (\text{Коба}_3 - \text{Коба}_\text{п}) \cdot \text{Мк}_\text{п} \cdot \text{Рчиста}_\text{п}, \quad (2.19)$$

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{кобОА}} = -11711275 \cdot (-0,01) \cdot (-2,12) \cdot (-0,31) = -76966,5$$

3. Визначимо зміну чистого прибутку внаслідок зміни величини мультиплікатора власного капіталу [24]:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{М}_\text{К}} = \text{ВК}_3 \cdot \text{Коба}_3 \cdot (\text{Мк}_3 - \text{Мк}_\text{П}) \cdot \text{Рчиста}_\text{П}, \quad (2.20)$$

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{М}_\text{К}} = -11711275 \cdot 4,33 \cdot (-0,98) \cdot (-0,31) = -15405643,5$$

4. Визначимо зміну чистого прибутку внаслідок зміни величини чистої рентабельності [24]:

$$\Delta\text{ЧПр}_{\text{чиста}} = \text{ВК}_3 \cdot \text{Коба}_3 \cdot \text{Мк}_3 \cdot (\text{Рчиста}_3 - \text{Рчиста}_\text{П}), \quad (2.21)$$

$$\Delta\text{ЧПр}_{\text{чиста}} = -11711275 \cdot 4,33 \cdot (-1,14) \cdot (-0,09) = -5202827,6$$

Оцінимо сукупний вплив чинників на зміну чистого прибутку в звітному періоді [24]:

$$\Delta\text{ЧП} = \Delta\text{ЧП}_{\text{ВК}} + \Delta\text{ЧП}_{\text{кобОА}} + \Delta\text{ЧП}_{\text{М}_\text{К}} + \Delta\text{ЧПр}_{\text{чиста}} \quad (2.22)$$

$$\Delta\text{ЧП} = -28609079,95 - 76966,5 - 15405643,5 - 5202827,6 = -49294517,6$$

Отже, результати, наведені в табл. 2.2, свідчать про те, що зменшення чистого прибутку в 2022 році є наслідком зменшення середніх залишків власного капіталу. Вплив чинника мультиплікатора капіталу має негативний вплив, адже даний показник забезпечив зменшення чистого прибутку на 0,97. Зниження оборотності активів призвело до зниження показника чистого прибутку на 0,01 обороту.

Отже, збільшення прибутку можливе за рахунок збільшення обсягів виробництва і реалізації товарів, здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх робітників, зменшення витрат на виробництво продукції, здійснення нормальної цінової політики, побудови гарних ділових відносин з покупцями та постачальниками, а також проведення постійного аналізу ринку і поведінки конкурентів та покупців.

2.3 Аналіз ефективності оптимізації структури активів товариства

Оптимізація структури активів нафтопромислового підприємства є важливим аспектом його ефективної роботи. Вона включає в себе комплекс заходів, спрямованих на формування раціонального складу та співвідношення активів, що забезпечують максимальну віддачу від інвестицій та стійкий розвиток підприємства.

Оптимізація структури активів – це процес визначення найкращого співвідношення між різними типами активів, які володіє компанія, з метою досягнення своїх фінансових цілей. Це передбачає балансування між ризиком та дохідністю, щоб максимізувати вартість компанії для її акціонерів. Компанія повинна регулярно переглядати свою структуру активів і вносити зміни, як це необхідно, щоб вона відповідала її мінливим цілям та економічним умовам.

Оптимізація структури активів є безперервним процесом, який вимагає комплексного підходу та регулярного моніторингу. Ефективність цього процесу визначається здатністю товариства підвищувати свою рентабельність, знижувати ризики та підтримувати достатній рівень ліквідності.

Детальніший аналіз структури активів і її зміни здійснюють окремо стосовно кожного збільшеного виду активів. Аналіз основних фінансово-економічних показників ТОВ «ГК «Нафтогаз України» подано у таблиці 2.3 та показано на рисунку 2.1.

Таблиця 2.3 – Аналіз активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

Показник	2021 р.		2022 р.		Відхилення значень кінця періоду від початку		
	Значення, тис. грн	Питома вага, %	Значення, тис. грн	Питома вага, %	абсолютне , тис. грн	Темп приросту, %	пунктів структури, %
1	2	3	4	5	6	7	8
– Необоротні активи	29385	100,00	38954	100,00	9569	32,56	0,00
Нематеріальні активи	2599	8,84	2093	5,37	-506	-19,47	-3,47

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Незавершені капітальні інвестиції	11079	37,70	25035	64,27	13956	125,97	26,57
Основні засоби	9685	32,96	8277	21,25	-1408	-14,54	-11,71
Відстрочені податкові активи	2670	9,09	1968	5,05	-702	-26,29	-4,03
Інші необоротні активи	3352	11,41	1581	4,06	-1771	-52,83	-7,35
– Оборотні активи	5669740	100,00	21070361	100	15400621	271,63	0,00
Запаси	301505	5,32	307231	1,46	5726	1,90	-3,86
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2633032	46,44	17933877	85,11	15300845	581,11	38,67
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1367851	24,13	1660780	7,88	292929	21,42	-16,24
з бюджетом	7240	0,13	341406	1,62	334166	4615,55	1,49
Інша поточна дебіторська заборгованість	120631	2,13	4130	0,02	-116501	-96,58	-2,11
Гроші та їх еквіваленти	990333	17,47	765945	3,64	-224388	-22,66	-13,83
Витрати майбутніх періодів	9806	0,17	49502	0,23	39696	404,81	0,06
Інші оборотні активи	239342	4,22	7490	0,04	-231852	-96,87	-4,19

Джерело: розраховано автором на основі [30]

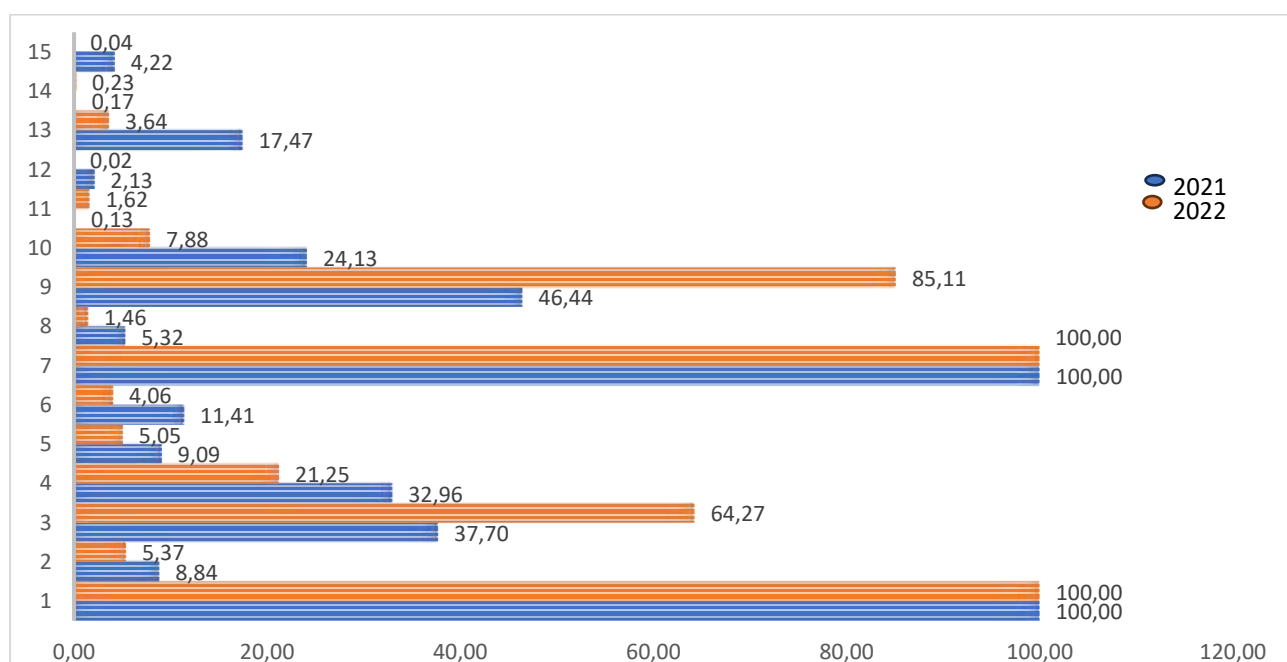

Рисунок 2.1 – Структура активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

Джерело: побудовано автором на основі [30]

Отже, за результатами таблиці 2.3 та рисунку 2.1, можна зазначити, що оборотні активи значно перевищують необоротні. Це свідчить про високий рівень ліквідності компанії, адже такі активи як, грошові кошти, запаси, дебіторська заборгованість є більш ліквідними активами, ніж як, наприклад, нерухомість, машини, обладнання тощо. Переважання оборотних активів може свідчити про ефективне управління активами компанії. Однак необоротні активи також є важливим ресурсом для розвитку бізнесу та забезпечення стабільності у майбутньому.

Негативним є те, що повинна бути збалансована структура активів, тому що це може зменшити ризик для підприємства. Якщо оборотні активи значно перевищують необоротні, то це може вказувати на високий ризик, оскільки компанія може мати проблеми з інвестуванням в довгострокові активи або забезпеченням сталого розвитку.

На кінець періоду, тобто в 2022 році, нематеріальні активи становлять 2093 тис. грн, що на 506 тис. грн менше, ніж на початку періоду. Причинами можуть бути знецінення, амортизація, зміна в стратегії бізнесу тощо. Потрібно переглянути поточний стан нематеріальних активів і визначити, чи необхідно їх оновити або модернізувати. Інвестування в оновлення може покращити їх вартість та корисність для підприємства.

Якщо говорити про незавершені капітальні інвестиції, то протягом звітного періоду вони збільшились на 26,57% і становлять 25035 тис. грн. Таке збільшення може свідчити про збільшення обсягу проектів та затримки в їх виконанні або недостатність ресурсів для завершення інвестицій. Важливо забезпечити достатню кількість фінансових, людських та матеріальних ресурсів для завершення проектів вчасно та ефективно.

Основні засоби в порівнянні з 2021 роком зменшились, в 2022 році вони становлять 8277 тис. грн. Однією із причини може бути зміна в технологіях, що призводить до знецінення або заміни старого обладнання на більш сучасне, що зменшує кількість основних засобів на балансі підприємства. Продаж або

списання застарілого обладнання також призводить до зменшення основних засобів на балансі підприємства.

Протягом 2021 року та 2022 року знецінення запасів не здійснювалось, що свідчить про збільшення товарів на складі, виробничих запасів, палива та інших матеріалів тощо. Збільшення запасів на підприємстві є результатом збільшення оборотних активів.

Збільшення дебіторської заборгованості може бути внаслідок збільшення обсягу продажів, тобто якщо підприємство зростає і збільшує свою діяльність, це може призвести до збільшення дебіторської заборгованості, оскільки багато клієнтів можуть отримувати товари чи послуги на кредитній основі. Ще однією причиною може слугувати неплатоспроможність клієнтів, адже іноді клієнти можуть мати фінансові проблеми та не мати можливості оплатити свої заборгованості вчасно. Якщо дебіторська заборгованість збільшилась, важливо провести аналіз цих причин і прийняти відповідні заходи для управління цим питанням. Наприклад, можна вдосконалити політику кредитування, покращити систему контролю за платежами та встановити строгий моніторинг дебіторської заборгованості для покращення фінансової стабільності підприємства.

Відповідно, якщо підприємство збільшує свою діяльність та отримує більше замовлень, збільшується і дебіторська заборгованість за виданими авансами та з бюджетом. Якщо підприємство змінило свою політику оплати і тепер вимагає більший аванс від клієнтів, це також може призвести до збільшення дебіторської заборгованості за виданими авансами. Зміни у кредитних умовах для клієнтів можуть призвести до збільшення строків оплати і, відповідно, збільшення дебіторської заборгованості з бюджетом.

Зменшення грошових коштів можливо відбулось за рахунок зниження цін на світовому ринку, це може призвести до зменшення прибутків нафтопромислового підприємства. Зменшення прибутків може призвести до скорочення грошових коштів на рахунках підприємства. Якщо витрати на підприємстві зростають, наприклад, через збільшення цін на обладнання, ремонтні роботи або зростання заробітної плати, це може призвести до

зменшення грошових коштів. Причинами можуть бути також фінансові втрати через ризики, такі як зміни валютного курсу, невдалий інвестиційний портфель або зобов'язання за кредитами.

Якщо ціни на нафту та газ зростають, то, відповідно, витрати майбутніх періодів зростають, адже це призводить до збільшення витрат на їх видобуток та переробку. Сучасні технології у сфері видобутку, переробки та зберігання енергоресурсів можуть бути дорогими. Постійне оновлення обладнання та впровадження нових технологій може збільшувати витрати. Суворі екологічні вимоги можуть змушувати підприємства вкладати більше коштів у заходи з екологічної безпеки та зменшення негативного впливу на довкілля. Якщо видобуток з нафтових свердловин зменшується, це може вимагати додаткових витрат на пошук нових родовищ або підвищення ефективності видобутку.

Потрібно звернути увагу на те, що необоротні активи за своєю економічною сутністю належать до засобів господарської діяльності підприємств та перетворюються при втручанні людської діяльності з метою отримання продукції та додаткових ресурсів. Саме тому в господарському обігу, необоротні активи застосовують як потенційний ресурс для виготовлення товарів, адже частка вартості від вироблених товарів представлена у вигляді амортизації новостворюваних товарів. Тобто, відбувається процес обігу капіталу, де короткостроковий капітал має велике значення у господарській діяльності підприємства. Також вагому роль відіграє контроль за необоротними активами, тому що він є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, аби забезпечити компанію своєчасним оновленням та високою продуктивністю експлуатації.

Особливостями економіки нематеріальних активів, перш за все, пов'язана з особливостями самих активів, які проявляються в їхній нематеріальній природі. Вартість необоротних активів напряму залежить від масштабу їх використання, тобто чим більшим є обсяг їх використання на певному підприємстві, тим більшою є вартість активів. Ще однією особливістю економіки нематеріальних активів, можна назвати формування витрат на активи, тобто для необоротних

активів характерні витрати, які притаманні іншим видам активів (витрати на придбання, розроблення та підтримку), однак є і специфічний спектр витрат, а саме безповоротні початкові витрати, витрати на оформлення прав інтелектуальної власності, високий або неідентифікований рівень ризику [31].

Нематеріальні активи є невід’ємним складовим бухгалтерського обліку за всіма своїми характеристиками та рівнем впливу на результати господарської діяльності на фінансовий стан підприємства. Політика контролю за нематеріальними активами є складовою загальної фінансової стратегії компанії аби забезпечувати її вчасному оновленню та високої продуктивності експлуатації. Економічні операції з необоротними активами дають змогу сформувати ефективну основу для операцій підприємства і передумов для можливості його зростання в майбутньому. Також, необоротні активи здатні забезпечувати підприємство як значним економічним успіхом, так і наражати його на високий ризик, який пов’язаний із необґрунтованим інвестуванням, який в подальшому може призвести до неплатоспроможності або банкрутства.

Проаналізуємо показники, які характеризують активи – коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів, коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами, коефіцієнт маневреності власного капіталу.

Коефіцієнт оновлення основних засобів – це показник, який вказує на те, яку частину вартості основних засобів компанії необхідно замінити або оновити за певний період часу. Цей показник дозволяє оцінювати потребу в капіталовкладеннях на оновлення основних засобів, що є важливим фактором для забезпечення стабільного розвитку компанії. За формулою (1.1) розрахуємо коефіцієнт оновлення основних засобів:

$$2021 \text{ р: } K_{\text{он}} = \frac{9685}{24620} \cdot 100\% = 39,34\%,$$

$$2022 \text{ р: } K_{\text{он}} = \frac{8277}{28050} \cdot 100\% = 29,51\% .$$

Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів – це показник, який вказує на те, яка частина активів компанії призначена для забезпечення поточної діяльності, а яка – для довгострокових інвестицій. Цей показник дозволяє оцінювати ефективність використання активів компанії та її фінансову стійкість. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів визначимо за формулою (1.2):

$$2021 \text{ р: } K_{o/p} = \frac{5669740}{29385} = 192,95 \text{ тис. грн};$$

$$2022 \text{ р: } K_{o/p} = \frac{21070361}{38954} = 540,90 \text{ тис. грн.}$$

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами – це показник, який вказує на те, яка частина поточних зобов'язань компанії може бути покрита за рахунок її власних оборотних активів. Цей показник дозволяє оцінювати фінансову стійкість компанії та її можливості погашення зобов'язань. За формулою (1.3) розрахуємо коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами:

$$2020 \text{ р: } K_{BO3}^{заб\ з} = \frac{-3400175-29385}{5669740} = -0,59;$$

$$2021 \text{ р: } K_{BO3}^{заб\ з} = \frac{-26822725-38954}{21070361} = -1,27.$$

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами показує наскільки запаси і витрати фінансуються за рахунок власного оборотного капіталу. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами розрахуємо за формулою (1.4):

$$2020 \text{ р: } K_{BOK}^{заб\ з} = \frac{-3400175-29385}{301505} = -11,18;$$

$$2021 \text{ р: } K_{BOK}^{заб\ з} = \frac{-26822725-38954}{307231} = -87,18.$$

Коефіцієнт маневреності власного капіталу вказує на те, наскільки компанія може збільшити свій розмір активів за рахунок власного капіталу. Цей показник дозволяє оцінювати фінансову стійкість компанії та її можливості

залучення додаткових інвестицій. За формулою (1.5) визначимо коефіцієнт маневреності власного капіталу:

$$2020 \text{ р: } K_{\text{МАНВК}} = \frac{-3400175 - 29385}{-3400175} = -0,991;$$

$$2021 \text{ р: } K_{\text{МАНВК}} = \frac{-26822725 - 38954}{-26822725} = 0,998.$$

Показники, які характеризують ефективність використання необоротних активів на ТОВ «ГК «Нафтогаз України», наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Ефективність використання активів підприємства

Показник	2021 рік	2022 рік	Відхилення
Коефіцієнт оновлення основних засобів	39,34	29,51	-9,83
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	192,95	540,9	347,95
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,59	-1,27	-0,68
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	-11,18	-87,18	-76
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,991	-0,998	-0,007

Джерело: побудовано автором на основі [30]

Отже, з таблиці 2.4 можна зазначити, що коефіцієнт оновлення основних засобів, порівняно із 2021 роком, у 2022 році зменшилось на 9,83, що є досить негативним моментом. Зменшення коефіцієнта оновлення може бути пов'язане з тим, що компанія витрачає менше коштів на поновлення основних засобів, що може призвести до зниження їх якості та продуктивності. Це може негативно позначитися на конкурентоспроможності компанії та її здатності до ефективної роботи. Однак, зменшення коефіцієнта оновлення може також свідчити про те, що компанія ефективніше використовує свої основні засоби та здатна продовжувати їх використання на більш тривалий період.

По результатам таблиці 2.4, можемо зазначити, що коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів значно збільшився, причиною може слугувати зниження вартості активів підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами зменшився на 1,86 і в 2022 році становить -1,27. Це може свідчити про те, що компанія має менше грошових коштів на рахунках та інших оборотних засобів, що може призвести до проблем з оплатою постачальників та інших витрат. Зменшення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами може також свідчити про збільшення інвестицій у нові проекти та розвиток бізнесу, що може бути позитивним для компанії в довгостроковій перспективі. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами теж має негативне значення, що вказує на недостатню кількість власних оборотних коштів для формування запасів підприємства.

Причиною зменшення коефіцієнта маневреності власного капіталу може слугувати зростання необоротних активів, адже це пов'язано з інвестиціями в нові родовища або інші активи, що не генерують швидку віддачу. Також впливає збільшення поточних зобов'язань, що викликано зростанням кредиторської заборгованості, виплатою дивідендів або іншими короткостроковими зобов'язаннями.

Висновок до 2 розділу

Отже, в даному розділі курсової роботи було надано загальну характеристику ТОВ «ГК «Нафтогаз України», а також проаналізовано стан управління активами. Товариство з обмеженою відповідальністю «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» являється нафтогазовим підприємством, яке дозволяє досить оптимально користуватись портфелем активів, а також здійснювати операції з продажу та постачання природного газу. Основною продукцією є видобуток, переробка, транспортування нафти та газу.

Проаналізувавши показники, які характеризують фінансовий стан ТОВ «ГК «Нафтогаз України», потрібно зазначити, що збільшився коефіцієнт оборотності власного капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оборотності залученого капіталу; зменшився

коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт фінансової автономії, чистий оборотний капітал, коефіцієнт оборотності залученого капіталу коефіцієнт рентабельності операційної діяльності, коефіцієнт рентабельності звичайної діяльності, коефіцієнт рентабельності господарської діяльності.

Матеріали цього розділу опубліковано в праці [32], зазначеній в переліку посилань.

3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ АКТИВІВ НА ТОВ «ГК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» ТА ЗАГАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ НАФТОГАЗОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Нафтогазова промисловість України є однією з найважливіших галузей економіки країни. Її ефективне функціонування значною мірою залежить від правильної структури активів, що забезпечує оптимальне використання ресурсів та досягнення стратегічних цілей підприємств. Активи є одним з основних елементів фінансового стану підприємства. Оптимізація структури активів є важливим завданням для будь-якого підприємства, включаючи підприємства нафтогазової промисловості.

Оптимізація структури активів передбачає раціональне розподіл активів підприємства між різними видами, що дозволяє досягти максимальної ефективності використання власного капіталу та забезпечити стабільну фінансову позицію підприємства. Застосування оптимальної структури активів дозволяє зменшити фінансовий ризик та забезпечити стабільну прибутковість підприємства.

На підприємствах нафтогазової промисловості, до яких належить ТОВ «ГК «Нафтогаз України», оптимізація структури активів має свої особливості. Основними активами нафтогазових компаній є нафта, газ, газопроводи, нафто- та газопереробні заводи, склади та інша інфраструктура. Для досягнення оптимальної структури активів необхідно враховувати специфіку цих активів та особливості їх експлуатації.

Один з шляхів вдосконалення оптимізації структури активів на підприємствах нафтогазової промисловості – це диверсифікація портфеля. Диверсифікація полягає в розподілі активів між різними видами, що дозволяє зменшити ризик втрат та забезпечити баланс між прибутковістю та ризиком. Наприклад, нафтогазова компанія може розширити свою діяльність на інші сектори енергетики, такі як альтернативна енергетика або електроенергетика.

Диверсифікація активного портфеля – це інвестиційна стратегія, яка передбачає розподіл інвестиційних коштів між різними активами з метою зменшення ризику і підвищення потенційної віддачі. Активний портфель складається з цінних паперів та інших фінансових інструментів, якими активно керують з метою досягнення кращих результатів.

Основні принципи диверсифікації активного портфеля включають:

1. Розподіл по секторах і галузях. Інвестиції розподіляються між різними секторами економіки, наприклад, технологічним, фінансовим, енергетичним тощо. Це допомагає зменшити ризик, пов'язаний з падінням конкретного сектору.

2. Різноманітність типів активів. Крім акцій, у портфель можуть входити облігації, інвестиційні фонди, нерухомість, дорогоцінні метали та інші активи. Це допомагає збалансувати ризик і дохідність.

Мета диверсифікації полягає в тому, щоб знизити вплив негативних подій на окремі активи або групи активів, що дозволяє забезпечити стабільнішу віддачу від інвестицій і зменшити ризик значних втрат.

Ще один шлях – це оптимізація оборотних активів. Оборотні активи є тимчасовими активами, які швидко перетворюються на грошовий еквівалент. Для досягнення оптимальної структури активів необхідно забезпечити оптимальне співвідношення між оборотними активами та джерелами їх фінансування. Наприклад, можна зменшити запаси сировини та матеріалів шляхом використання сучасних систем управління запасами.

Також, для вдосконалення оптимізації структури активів можна застосувати факторинг. Факторинг – це функція факторингової компанії, яка надає позику платоспроможному клієнту за рахунок надходження коштів в результаті реалізації його товару або послуги. Це дозволяє покращити ліквідність платоспроможного клієнта та зменшити ризик неплатоспроможності.

Факторинг може бути корисним для нафтопромислового підприємства в кількох аспектах. Факторинг — це фінансовий інструмент, що дозволяє підприємству отримати негайні грошові кошти в обмін на передачу права вимоги щодо дебіторської заборгованості третій стороні (фактору). Це особливо корисно

для нафтопромислових компаній, де часто існують значні затримки в платах від клієнтів. Факторинг може бути застосований для:

- покращення грошового потоку: нафтопромислові підприємства зазвичай мають тривалі цикли платежів, особливо якщо їх клієнтами є великі корпорації чи державні установи. Факторинг дозволяє їм отримати грошові кошти за поставлені товари чи послуги набагато швидше, ніж вони б отримали їх від клієнтів безпосередньо.

- зменшення кредитного ризику: підприємство передає ризики неплатоспроможності факторинговій компанії. Це особливо важливо для нафтопромислових підприємств, які працюють у регіонах з високими політичними або економічними ризиками.

- оптимізації балансу: факторинг дозволяє покращити баланс підприємства, зменшуючи розмір дебіторської заборгованості та підвищуючи ліквідність активів. Це може мати позитивний вплив на кредитний рейтинг компанії.

Факторинг може бути особливо ефективним для підприємств, що займаються видобутком, переробкою або торгівлею нафтою, де великі контракти та значні обсяги поставок вимагають значних оборотних коштів. Це дозволяє підприємству забезпечити стабільне фінансування та підтримувати необхідний рівень операційної діяльності навіть в умовах економічної нестабільності або затримок у платежах.

Для здійснення господарської діяльності всі компанії повинні мати у своєму розпорядженні визначне майно, тобто розпоряджатися активами організації, які є запасами підприємства у вигляді сукупних майнових цінностей, ними користуються у господарській діяльності, щоб отримувати максимальний прибуток.

На ТОВ «ГК «Нафтогаз України» оборотні активи займають більшу частину, ніж необоротні активи. Це може свідчити про те, що компанія активно використовує свої ресурси для забезпечення поточних потреб бізнесу, але може також означати нестабільність в довгостроковій перспективі, якщо не будуть

здійснені інвестиції в необоротні активи, які можуть забезпечити стабільне функціонування компанії у майбутньому. Рекомендації щодо збільшення частки необоротних активів:

1. Розробити довгострокову стратегію розвитку компанії, яка передбачає інвестування в необоротні активи.
2. Провести аналіз потреб компанії у необоротних активах на майбутнє, зокрема у технологічних засобах, обладнанні, нерухомості та інших матеріальних активах.
3. Встановити пріоритетні напрямки інвестування в необоротні активи, зокрема у технологічне оновлення, придбання нового обладнання та нерухомості.
4. Розглянути можливості отримання додаткового фінансування для інвестування в необоротні активи, зокрема за рахунок залучення кредитних ресурсів або емісії корпоративних облігацій.
5. Провести моніторинг та контроль за ефективністю використання необоротних активів, зокрема за допомогою відповідних фінансових та оперативних показників.

Необхідно приділити увагу на організаційно-економічний та технічний рівень виробництва. Тобто, потрібно організувати співпрацю з іноземними компаніями та інвесторами, а також реалізовувати відповідні інвестиційні проекти, зокрема за кордоном. Це дозволить розвивати та залучати нові технологічні та організаційні рішення, і звичайно отримати більший прибуток за допомогою збільшення обсягу робіт.

Структура активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України» наразі не є оптимальною. Це зумовлено низкою факторів такою як: застарілість основних фондів, неефективне використання земельних ресурсів, недостатня інвестиційна привабливість. Щоб вирішити зазначені проблеми необхідно вжити такі заходи:

- заміна застарілого обладнання та технологій на сучасні та енергоефективні;

- розширення сфер діяльності підприємства, вихід на нові ринки, розвиток нових напрямів бізнесу;

- оптимізація земельного банку, тобто ефективне управління земельними ресурсами, які використовуються для видобутку нафти та інших супутніх процесів. Це включає в себе ряд заходів, спрямованих на максимізацію продуктивності, мінімізацію витрат і забезпечення екологічної безпеки. Основними аспектами оптимізації земельного банку можуть бути: геологічні дослідження та оцінка родовищ, щоб визначити найбільш перспективні ділянки для видобутку нафти; розробку детального плану використання кожної ділянки землі, включаючи розміщення свердловин, доріг, трубопроводів тощо; забезпечення відповідності діяльності підприємства чинному законодавству, отримання необхідних дозволів та ліцензій на використання землі; оцінка витрат і прибутків, пов'язаних з використанням земельних ділянок, щоб забезпечити максимальну рентабельність видобутку нафти; застосування екологічно безпечних методів видобутку та мінімізація впливу на навколишнє середовище, включаючи рекультивацію земель після завершення видобувних робіт; створення і підтримка ефективної інфраструктури для транспортування нафти, забезпечення водопостачання, енергозабезпечення та інших потреб підприємства;

- створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення коштів інвесторів для модернізації та розвитку підприємства.

Вдосконалення оптимізації структури активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України» дозволить: підвищити ефективність використання ресурсів; збільшити конкурентоспроможність підприємств; залучити інвестиції; збільшити прибутки; створити нові робочі місця.

Якщо використовувати справедливе ціноутворення на продукцію «ГК «Нафтогаз України», то це забезпечуватиме баланс інтересів як для держави, так і для регіонів, а також становитиме базу для енергетичної безпеки України. Для того, аби підвищити видобуток нафти та газу, а також покращити якість продукції, ТОВ «ГК «Нафтогаз України» потрібно забезпечити безпечні умови

праці, вирішити проблеми енергозберігання, а також запровадити захист довкілля.

Не менш важливим завданням для ТОВ «ГК «Нафтогаз України» є забезпечення постійного обігу коштів, а також платоспроможності, однак вагому роль має не тільки сам обсяг, а й ефективність управління дебіторською заборгованістю. Тому підприємству необхідно створити клірингові центри, які б здійснювали операції щодо збору та аналізу інформації стосовно результатів торгівлі, внаслідок якої будуть здійснюватися фінансові операції, які забезпечуватимуть виконання всіх зобов'язань за укладеними договорами.

ТОВ «ГК «Нафтогаз України» необхідно звернути увагу на залучення грошових обігових коштів не лише з внутрішніх джерел, а й з зовнішніх. Для цього потрібно: всебічно рекламувати продукцію, формувати знижки на великі партії продукції, влаштовувати час від часу пошук нових ринків збуту продукції, залучати короткостроковий або бюджетний кредит.

Не менш важливим завданням управління активами полягає у підвищенні вартості підприємства, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості за допомогою:

- забезпечення фінансової рівноваги та гнучкості у процесі діяльності підприємства;
- формування обсягу капіталу, який необхідний для забезпечення темпів розвитку виробництва;
- оптимізації розподілу капіталу за видами діяльності і напрямками використання;
- забезпечення максимальної доходності капіталу за видами діяльності і напрямками використання [5].

Висновок до 3 розділу

Оптимізація структури активів є важливим фактором розвитку ТОВ «ГК «Нафтогаз України». Для досягнення оптимальної структури активів можна застосувати такі шляхи, як диверсифікація активного портфеля, оптимізація оборотних активів та факторинг. Реалізація цих шляхів дозволить забезпечити стабільну фінансову позицію підприємства та зменшити фінансовий ризик.

Управління активами зобов'язано всесторонньо обхвачувати всі галузі діяльності за допомогою певних взаємозв'язаних дій для досягнень поставлених цілей. Найважливіші принципи управління активами:

- управління активами повинне бути точним та конкретним, адже воно будується лише на достовірній та перевірній інформації, яке відтворює реальну дійсність, а висновки формуються внаслідок точних аналітичних розрахунків;
- управління має мати суто науковий характер, а саме включати вимоги економічних законів розвитку та використовувати досягнення науково-технічного прогресу, новітні методи економічних досліджень;
- управління повинно мати вплив на сам процес діяльності компанії, а саме на його результати, тобто вчасно виявляти певні недоліки, прорахунки та похибки у роботі;
- повинен вивчатись кожний об'єкт з урахуванням всіх внутрішніх та зовнішніх зв'язків та взаємозалежність всіх окремих його елементів, адже це є одна з вимог до управління стосовно забезпечення системного підходу, тобто коли кожний об'єкт розглядається як складна динамічна система, яка включає елементи, які між собою пов'язані;
- управління повинно бути оперативним, адже оперативність полягає у швидкому та чіткому оцінюванні ситуації для прийняття управлінських рішень;
- управління повинно бути ефективним, тобто витрати, які виділяються для оплати персоналу мають давати багатократний ефект.

ВИСНОВКИ

Здійснене в бакалаврській кваліфікаційній роботі дослідження дозволяє зробити певні загальні висновки.

1. Розкрито економічну сутність таких понять, як «активи», «оборотні активи» та «необоротні активи». Слід зазначити, що активи займають досить важливу роль у функціонуванні підприємства, адже вони закладають основу результативності його роботи. Організація може досягти фінансового успіху завдяки балансу між всіма компонентами процесу управління активами та пасивами, де вимірником виступає прибуток. Підприємствам необхідно ретельно аналізувати свої необоротні активи та забезпечувати їх ефективне використання. Важливо збалансувати обсяг необоротних активів з потребами підприємства та забезпечити їх фінансову стійкість та конкурентоспроможність.

2. Охарактеризовано, що ТОВ «ГК «Нафтогаз України» є юридичною особою, яка створена відповідно до законодавства України. Дане товариство являється нафтогазовим підприємством, яке дозволяє досить оптимально користуватись портфелем активів, а також здійснювати операції з продажу та постачання природного газу. Основним напрямком діяльності компанії є торгівля газом через місцеві (локальні) трубопроводи. Однак, також підприємство має додаткові напрямки діяльності такі як: надання в оренду інших машин, устаткування; оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами; роздрібна торгівля іншими неживими товарами в спеціалізованих магазинах; надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна; діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах; торгівля електроенергією.

3. Проаналізовано показники, які характеризують фінансовий стан ТОВ «ГК «Нафтогаз України», потрібно зазначити, що збільшився коефіцієнт оборотності власного капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оборотності залученого капіталу; зменшився

коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт фінансової автономії, чистий оборотний капітал, коефіцієнт оборотності залученого капіталу, коефіцієнт рентабельності операційної діяльності, коефіцієнт рентабельності звичайної діяльності, коефіцієнт рентабельності господарської діяльності.

4. З'ясовано, що в умовах економічного розвитку, активи посідають один з найвагоміших факторів будь-якого підприємства, тому що їх структура, а також ефективне використання дозволить підвищити результативність компанії. Необхідно відокремлювати управління оборотними та необоротними активами, адже це дозволить набагато ефективніше використовувати ресурси, які є наявні у підприємства, а також збільшити рівень ефективності управлінських рішень. Зокрема, за деякого оптимального рівня чистого оборотного капіталу, а також його компонентів, прибуток буде максимізуватись. Якщо збільшення обсягу оборотних коштів є невиправданим, то це призведе до нагромадження не задіяних у виробництво оборотних активів, а також до зайвих витрат на їх фінансування, що в результаті дасть зменшення прибутку.

5. У розділі 3 запропоновано для досягнення оптимальної структури активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України» застосувати такі шляхи, як диверсифікація активного портфеля, оптимізація оборотних активів та факторинг. Реалізація цих шляхів дозволить забезпечити стабільну фінансову позицію підприємства та зменшити фінансовий ризик.

6. Доведено, що для досягнення підприємством поставлених цілей управління активами повинне бути точним та конкретним; мати суто науковий характер; мати вплив на сам процес діяльності компанії, а головне на його результати, вчасно виявляти певні недоліки, прорахунки та похибки у роботі; оперативним, адже оперативність полягає у швидкому та чіткому оцінюванні ситуації для прийняття управлінських рішень; ефективним, тобто витрати, які виділяються для оплати персоналу мають давати багатократний ефект.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Положення від 07.02.2013р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
2. Бланк І. О., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств: підручн., 2-ге вид., переробл. і доповн., Київ: КНТЕУ, 2017. С. 792.
3. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент : підручн., 2-ге видання, перероблене, Київ: КНЕУ, 2017. С. 536 URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/poddyerogin-a.m.-ta-in.-2017-finansoviy-menedzhment.pdf>
4. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник, 2-ге видання, Київ: Знання, 2013. С. 372. URL: http://moodle.nati.org.ua/pluginfile.php/15912/mod_resource/content/1/SheludkoFin.pdf
5. Олійник Т. О., Мірошниченко О. В. Основні напрями підвищення ефективності управління активами. Інвестиції практика та досвід. Серія «Економічна наука», 2014. № 21. 73–77 с.
6. Лотюк М. В. Управління активами підприємства. Економічні студії. 2017. №1 (14). С. 62–66. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/709335.pdf>
7. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посібник. Київ, 2009. 328 с.
8. Власова Н. О., Круглова О. А. Безгінова Л. І. Фінанси підприємств: навч. посібник: ЦНЛ, 2007. 271 с.
9. Левкович О.В., Безлюдна К.С. Оцінка стану і використання необоротних активів підприємства. Ефективна економіка. 2021. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/86.pdf
10. Савченко А.М., Олянецька М.С. Особливості аналізу необоротних активів. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/90.pdf

11. Сеймон В. С. Бухгалтерський облік необоротних активів в Україні та Угорщині: порівняльний аспект, 2010. 23 с.
12. Кремень О.І., Мосійчук Р.Л., Кремень В.М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. Бізнесінформ. 2019. №8. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-8_0-pages-202_210.pdf
13. Салига К. С., Писаренко Г. А. Система формування фінансових ресурсів підприємства. Ефективна економіка. 2011. №3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=487>
14. Голубко А. І. Управління оборотними активами підприємства. Матеріали XLVII наук.-тех. кон. підрозділів ВНТУ, м. Вінниця, 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/4521>
15. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. Ефективна економіка. 2019. №1. С. 1-7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/152.pdf
16. Перезовова І. В., Павлова Г. Є. Управління оборотними активами підприємства та їх видами. Економіка та суспільство. 2021. №26. С. 1-6. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/325/311>
17. Завидівська О. І. Управління активами: лекція, Львів. 2020. С. 1-24. URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/28180/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%20%E2%84%965_%D0%A4%D1%96%D0%BD.%D0%BC%D0%B5%D0%BD._2020.pdf
18. Бровко Л. І., Юрченко А. А., Королькова Т. В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. Економічна наука. 2020. №2. С. 16-22. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2021/5.pdf
19. Кошельов Г. В., Коваль В. В., Белік Д. О. Теоретичні основи оптимізації структури оборотних коштів підприємства. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. №1. 2015. С. 50-57. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2015/%E2%84%961\(78\)/uazt_2015_1_7.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2015/%E2%84%961(78)/uazt_2015_1_7.pdf)

20. Пігуль Н. Г., Бондаренко Є. К., Кириченко А. В. Методичні засади оцінки ефективності управління активами підприємства. Економіка та суспільство. 2021. №33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/887/850>
21. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. Гроші, фінанси, кредит. 2018. №3. С. 173-180. URL: https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf
22. Вареник В. М., Євтушенко Я. С. Діагностичний аналіз ефективності управління активами підприємства. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2018. №1. С. 117-122. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/22.pdf
23. Андрющенко І. Є., Потась С. Г. Методики та інструменти оцінювання фінансового потенціалу підприємства. Ефективна економіка. 2020. №11. С. 1-6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/3.pdf
24. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність. Електронний практикум комбінованого (локального та мережного) використання. 2022. 11 с. URL: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36137/%d0%a4%d0%90_%d1%82%d0%b0_%d0%97_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y
25. Коваль А.О. Управління фінансовою стійкістю підприємства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2020. №12. 1-7 с. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/79.pdf
26. Осатюк А.С. Нематеріальні активи як економічна категорія. Конференції ВНТУ електронні наукові видання, Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН - 2023).2022. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2023/paper/viewFile/16932/14106>
27. Осатюк А. С. Управління активами підприємства. НТКП ВНТУ. 2022. 1-4 с. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2022/paper/view/15413/12990>
28. Офіційний сайт Опендатабот URL: <https://opendatabot.ua/c/40121452>

29. Офіційний сайт товариства з обмеженою відповідальністю «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» URL: <https://www.naftogaz.com/>

30. Офіційний сайт державної служби статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

31. Чугрій Н.А. Економічна природа нематеріальних активів як об'єктів бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. № 31. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/31_2018/36.pdf

32. Осатюк А.С. Нематеріальні активи як економічна категорія. Конференції ВНТУ електронні наукові видання, Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН - 2023). 2022. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2023/paper/viewFile/16932/14106>

ДОДАТКИ

Додаток А

ПРОТОКОЛ
ПЕРВІРКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА НАЯВНІСТЬ ТЕКСТОВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Назва роботи: Оптимізація управління активами підприємств нафтогазової промисловості (на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю газопостачальної компанії «Нафтогаз України»)

Тип роботи: БКР

(БДР, МКР)

Підрозділ кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

(кафедра, факультет)

Показники звіту подібності Unicheck

Оригінальність 88,1%

Схожість 11,9%

Аналіз звіту подібності:

Запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не містять ознак плагіату.

Особа, відповідальна за перевірку _____

(підпис)

Зянько В. В.

(прізвище, ініціали)

Ознайомлені з повним звітом подібності, який був згенерований системою Unicheck щодо роботи.

Автор роботи _____

(підпис)

Осатюк А. С.

(прізвище, ініціали)

Керівник роботи _____

(підпис)

Зянько В. В.

(прізвище, ініціали)

ІЛЮСТРАТИВНА ЧАСТИНА

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ
НАФТОГАЗОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ГК «НАФТОГАЗ
УКРАЇНИ»)

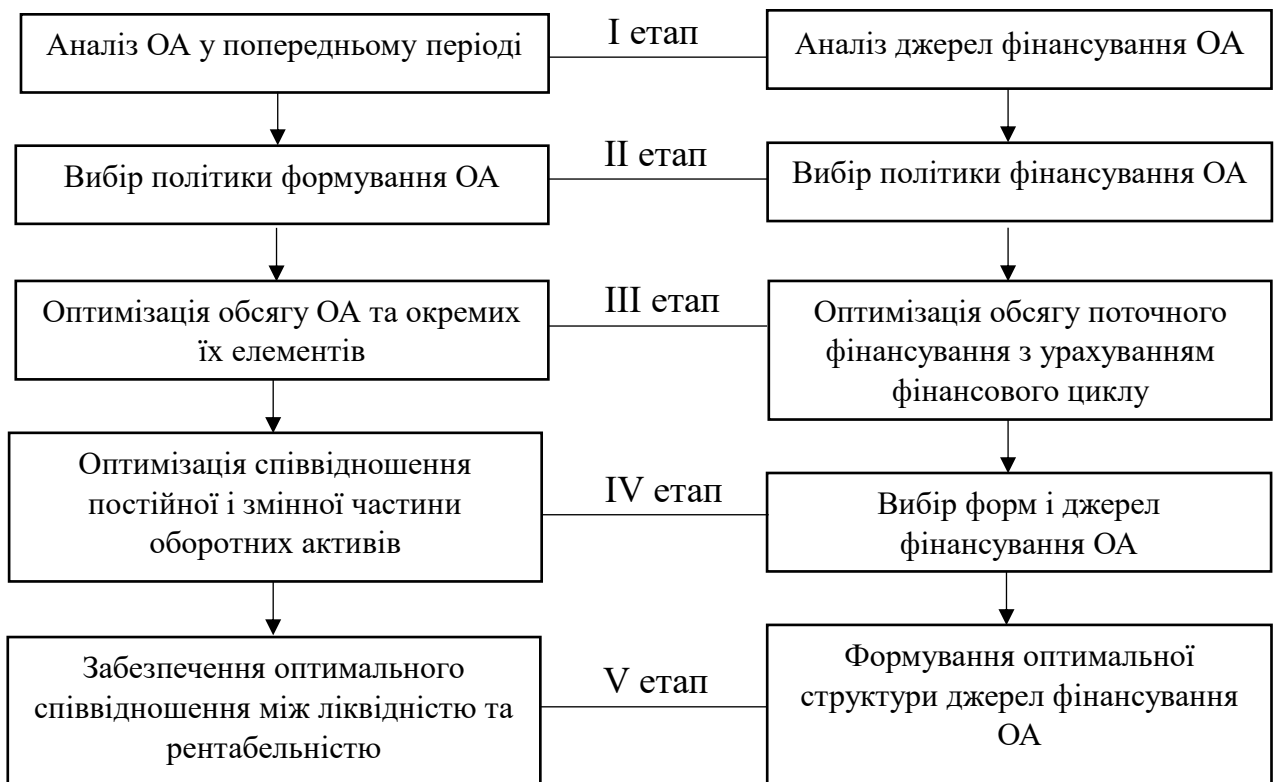

Рисунок А.1 – Етапи управління оборотними активами (ОА) підприємства

Таблиця А.2 – Показники, які характеризують фінансовий стан ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

Показник	2021 р.	2022 р.	Відхилення (2022/2021)	
			абсолютне, тис. грн	відносне, тис. грн
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,11	0,016	-0,094	14,55
Коефіцієнт покриття	0,62	0,44	-0,18	70,97
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6	0,43	-0,17	71,6
Коефіцієнт рентабельності активів	-1,34	-1,75	-0,41	-130,6
Коефіцієнт оборотності активів	4,34	4,33	-0,01	99,77
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	-8,97	-3,84	-5,13	-42,81
Коефіцієнт фінансового ризику	-0,0005	-26822725	-26822725	-5,36
Коефіцієнт фінансової автономії	-0,6	-1,27	-0,67	-211,67
Коефіцієнт фінансової залежності	-1,68	-0,79	-0,89	-47,02
Чистий оборотний капітал	-3427874	-26861679	-23433805	783,63
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,61	0,7	0,09	114,75
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу	0,29	2,04	1,75	703,45
Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності	-23,17	-28,26	-5,09	-121,97
Коефіцієнт рентабельності звичайної діяльності	-23,1	-28,17	-5,07	-121,95
Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності	-23,78	-28,93	-5,15	-121,66

Таблиця А.3 – Аналіз активів ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

Показник	2021 р.		2022 р.		Відхилення значень кінця періоду від початку		
	Значення, тис. грн	Питома вага, %	Значення, тис. грн	Питома вага, %	абсолютне , тис. грн	Темп приросту, %	пунктів структури,
1	2	3	4	5	6	7	8
Нематеріальні активи	2599	8,84	2093	5,37	-506	-19,47	-3,47
Незавершені капітальні інвестиції	11079	37,70	25035	64,27	13956	125,97	26,57
Основні засоби	9685	32,96	8277	21,25	-1408	-14,54	-11,71
Відстрочені податкові активи	2670	9,09	1968	5,05	-702	-26,29	-4,03
Інші необоротні активи	3352	11,41	1581	4,06	-1771	-52,83	-7,35
Запаси	301505	5,32	307231	1,46	5726	1,90	-3,86
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2633032	46,44	17933877	85,11	15300845	581,11	38,67
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1367851	24,13	1660780	7,88	292929	21,42	-16,24
з бюджетом	7240	0,13	341406	1,62	334166	4615,55	1,49
Інша поточна дебіторська заборгованість	120631	2,13	4130	0,02	-116501	-96,58	-2,11
Гроші та їх еквіваленти	990333	17,47	765945	3,64	-224388	-22,66	-13,83
Витрати майбутніх періодів	9806	0,17	49502	0,23	39696	404,81	0,06
Інші оборотні активи	239342	4,22	7490	0,04	-231852	-96,87	-4,19

Таблиця А.4 – Загальна вартість майна ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

Показник	2021 р.		2022 р.		Відхилення значень кінця періоду від початку	
	Значення, тис. грн	Питома вага, %	Значення, тис. грн	Питома вага, %	абсолютне, тис. грн	Темп приросту, %
– Необоротні активи	29385	0,52	38954	0,18	9569	132,56
– Оборотні активи	5669740	99,48	21070361	99,82	15400621	371,63
Загальна сума активів	5699125	100,00	21109315	100,00	15410190	370,40

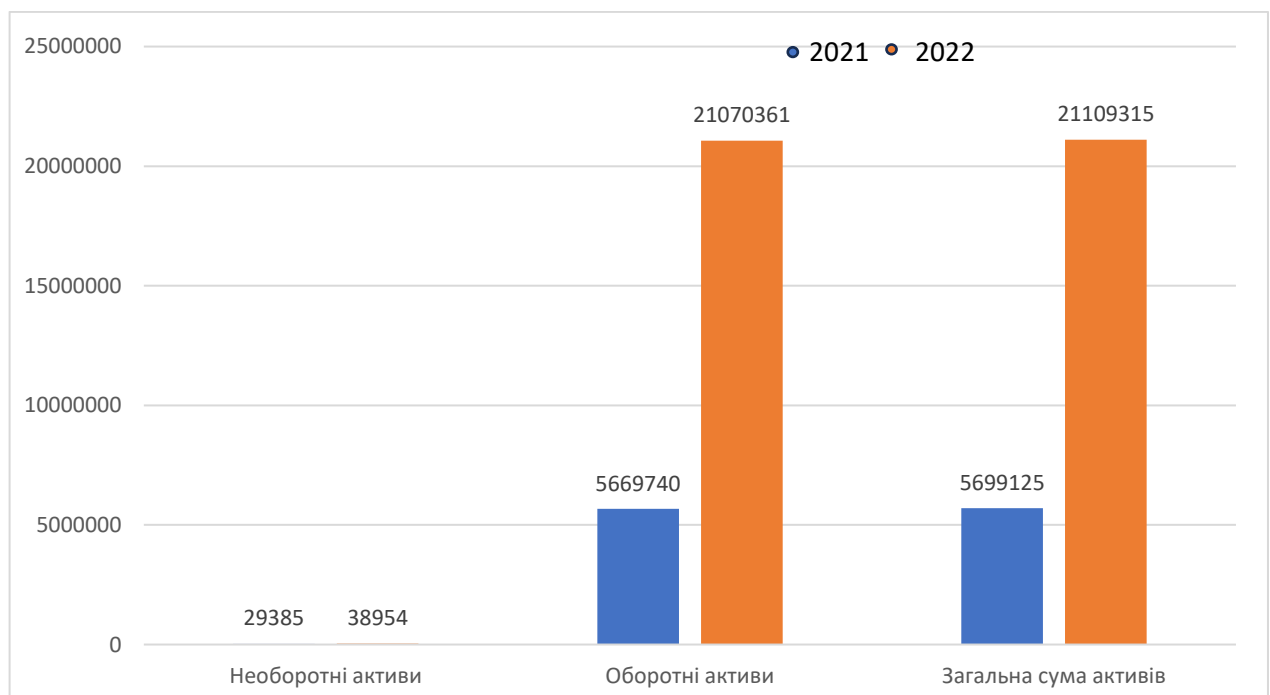

Рисунок А.5 – Загальна вартість майна ТОВ «ГК «Нафтогаз України»

Таблиця А.6 – Ефективність використання активів підприємства

Показник	2021 рік	2022 рік	Відхилення
Коефіцієнт оновлення основних засобів	39,34	29,51	-9,83
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	192,95	540,9	347,95
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,59	-1,27	-0,68
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	-11,18	-87,18	-76
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,991	-0,998	-0,007